

Sini Hanttu

KOUVOLAN PÄIHDETIILANNE NUORTEN SILMIN

Nuorten kokemuksia paikallisesta
päihdetilanteesta ja ehkäisevästä päihdetyöstä

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomikoulutus

2024

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi AMK
Tekijä/Tekijät	Sini Hanntu
Työn nimi	Kouvolan päihdetilanne nuorten silmin – Nuorten kokemuksia paikallisesta päihdetilanteesta ja ehkäisevästä päihdetyöstä
Toimeksiantaja	Kouvolan kaupunki
Vuosi	2024
Sivut	48 sivua, liitteitä 6 sivua
Työn ohjaajat	Marko Raitanen, Laura Sillanpää

TIIVISTELMÄ

Päihteiden käyttöä pyritään ehkäisemään lakisääteisen ehkäisevän päihdetyön avulla, jota toteutetaan moniammatillisin keinoin. Nuorten päihteiden käyttö on kuitenkin lisääntynyt ja monipuolistunut viime vuosien aikana. Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää kouvolaisten nuorten kokemuksia paikallisesta päihdetilanteesta sekä keinoista ehkäistä nuorten päihteiden käyttöä. Tutkimuksen toimeksiantajana toimi Kouvolan kaupunki, joka vastaa paikallisen päihdetilanteen seurannasta ja ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa Kouvolan päihdetilanteesta sekä keinoista, joilla nuorten päihteiden käyttöä voitaisiin ehkäistä nykyistä tehokkaammin ja Kouvolaissa tehtävän ehkäisevän päihdetyön vaikuttavuutta voitaisiin lisätä. Opinnäytetyö toteutettiin monimenetelmällisenä tutkimuksena, jonka aineisto koostui Kymenlaakson hyvinvointialueen toteuttaman päihdetilannekyselyn vastauksista. Aineisto rajattiin käsittämään vain Kouvolan alueen nuorten vastaukset. Aineiston monivalintakysymysten vastauksia analysoitiin määrällistä tutkimusmenetelmää hyödyntäen ja avoimia vastauksia analysoitiin teemoittelemalla.

Tutkimuksen tulosten perusteella kouvolaalaiset nuoret kohtaavat julkisilla paikoilla päihtyneitä henkilöitä, jotka aiheuttavat sekä pelkoa että häiriötä. Päihtyneiden ihmisten nuorille aiheuttama häiriö on sekä sanallista että fyysistä, ja sitä tapahtuu ympäri Kouvola, pääasiassa keskustoissa. Tutkimuksessa selvisi, että kouvolaisten nuorten keskuudessa yleisin ja eniten huolta aiheuttava päihde on sähkö tupakka, mutta myös muita päihteitä käytetään. Tutkimus osoittaa, että nuoret saavat hankittua päihteitä monin tavoin, erityisesti sosiaalisen median kautta. Tulosten perusteella nuorten päihteiden käyttöä voidaan ehkäistä valvonnalla, saatavuuden rajoittamisella, avoimella keskustelulla ja tiedonannolla, matalan kynnyksen tuella, vanhempien kiinnostuksella ja rajojen asettamisella, paremmilla mielenterveyspalveluilla, nuorisoystävällisillä vapaa-ajanviettomahdollisuuksilla sekä vaikuttamalla päihdemyönteiseen nuorisokulttuuriin.

Tulokset osoittavat, että nuoret kaipaavat vaikuttavampaa päihteiden käytöltä suojaavien tekijöiden vahvistamista. Tutkimuksen perusteella Kouvolaissa tehtävää ehkäisevää päihdetyötä tulee vielä tehostaa ja kehitettävää on sekä päihteiden käytön puheeksi oton että erityisesti koulujen kanssa tehtävän yhteistyön osalta.

Asiasanat: nuoret, päihteet, ehkäisevä päihdetyö

Degree title	Bachelor of Social Services
Author (authors)	Sini Hanttu
Thesis title	Intoxicants in Kouvola through the eyes of young people – experiences of the local state of substance abuse and substance abuse prevention
Commissioned by	City of Kouvola
Time	2024
Pages	48 pages, 6 pages of appendices
Supervisor	Marko Raitanen. Laura Sillanpää

ABSTRACT

Statutory substance abuse prevention aims to prevent young people from using intoxicants by several multi-professional means. Yet, the use of intoxicants among young people has increased and become more versatile in the past few years. The purpose of this investigative thesis was to discover how young people in Kouvola experience the local state of affairs regarding intoxicants and how young people's substance abuse could be prevented.

The objective of this thesis was to gain information about the local state of affairs regarding intoxicants and the means to prevent young people from using substances and by doing that increase the efficiency of substance abuse prevention done in Kouvola. The thesis was carried out as a mixed-method research. The research data consists of an intoxicant survey done by the well-being services county of Kymenlaakso, from which only the answers given by young people in Kouvola were studied. A quantitative method was used to analyse the multiple-choice questions of the survey and the open answers were analysed by thematic analysis.

The results indicate that young people in Kouvola come across intoxicated people in public spaces. These intoxicated people cause both fear and disturbance. The disturbance caused by intoxicated people is both verbal and physical and takes place all over Kouvola, mainly focusing on the city centres. The results also indicate that the most commonly used and concerning intoxicant among young people is electronic cigarette, though other intoxicants are also used. The results show that young people have many ways to get intoxicants, especially via social media. The results indicate that young people's substance abuse can be prevented by surveillance, restriction of substance availability, open conversation and sharing information about the harmful effects of intoxicants, easily accessible support, parents being interested in their children and setting limits, better mental health services, youth-friendly places to spend free time and by affecting intoxicant-favouring youth culture.

The results of this research show that young people require more efficient measures to strengthen the protective factors against substance abuse and the substance abuse prevention in Kouvola needs to be more intensive. The cooperation with schools and bringing up substance abuse when working with young people are something that need to be further developed.

Keywords: young people, intoxicants, substance abuse prevention

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	PÄIHTEET	8
2.1	Nuoret ja päihteet	9
2.2	Nuorten päihteiden käyttö Kouvolassa	12
3	EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ.....	13
3.1	Ehkäisevän päihdetyön laatutähti	14
3.2	Suojaavien tekijöiden vahvistaminen ja riskitekijöiden vähentäminen	15
3.3	PAKKA-toimintamalli.....	17
3.4	Ehkäisevä päihdetyö Kouvolassa	18
4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	20
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	20
5.1	Tutkimusmenetelmät	20
5.2	Tutkimuksen vaiheet.....	21
5.3	Tutkimusaineisto.....	21
5.4	Aineiston analysointi	23
6	TULOKSET.....	24
6.1	Päihteiden ja tupakkatuotteiden käyttöön liittyvät kokemukset	24
6.2	Keinoja ehkäistä nuorten päihteiden käyttöä	27
6.2.1	Rajoitustoimet.....	29
6.2.2	Tieto ja tuki	32
6.2.3	Sosiaalinen paine	34
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	35
8	POHDINTA	39
8.1	Toimenpide-ehdotukset toimeksiantajalle.....	42
8.2	Jatkotutkimus.....	42
8.3	Opinnäytetyön eettinen tarkastelu ja luotettavuus	43
	LÄHTEET.....	45

LIITTEET

Liite 1. Nuorten päihdetilannekysely

1 JOHDANTO

Suomalaisten päihdeasenteet ja päihteiden käyttö ovat muuttunut viimeisten vuosikymmenten aikana huolestuttavampaan suuntaan. Ihmisten suhtautuminen huumausaineisiin on lieventynyt ja päihteiden käyttö on monipuolistunut. Tämä käy ilmi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2022 toteuttamassa suomalaisten päihteiden käyttöä ja päihdeasenteita kartoittavassa tutkimuksessa, jonka perusteella 27 % 15–24-vuotiaista kyselyyn vastanneista oli käyttänyt jotain huumausainetta viimeisen vuoden aikana. (Suomalaisten... 2023.)

Päihteillä tarkoitetaan alkoholipitoisia aineita, huumausaineita, ei-lääkinnälliseen tarkoitukseen käytettäviä lääkkeitä sekä muita päihtymiseen käytettäviä aineita. Sosiaali- ja terveysministeriön (STM 2023, 42) mukaan päihdekokeilut ja päihteiden käyttö aloitetaan yleensä 10–15-vuotiaana, tyypillisesti tupakkatuotteilla ja alkoholilla. Varhainen päihteiden käyttö lisää merkittävästi riskiä päihdehäiriön kehittymiselle myöhäisnuoruudessa tai aikuisiällä. Erityisesti varhaisnuorten päihteiden kokeilun ehkäisyyn tulee panostaa, sillä riski päihteiden haitalliselle käytölle aikuisiällä pienenee sitä enemmän, mitä myöhemmin nuori päihteitä ensimmäisen kerran kokeilee (Fors ym. 2013, 7).

Wing Lon ym. (2020, 2) mukaan nuoren taipumukseen käyttää päihteitä vaikuttavat niin yksilön persoonalliset ominaisuudet kuin ympäristökin, eikä näiden tekijöiden vaikutus ole aina täysin ennustettavissa. Nuorten päihteiden käytön taustalla voi olla monta tekijää, esimerkiksi kasvuympäristön ongelmat, mielenterveyshäiriö tai vanhemman päihdeongelma. Lähipiirin salliva asenne päihteiden käyttöä kohtaan lisää merkittävästi nuoren riskiä käyttää myös itse päihteitä. Runsaalla päihteiden käytöllä on negatiivinen vaikutus nuoren kehitykseen ja se lisää mielenterveysongelmien riskiä sekä altistaa rikolliselle käyttäytymiselle. (STM 2023, 42–43.)

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (24.4.2015/523, 2. §) määrittelee ehkäisevän päihdetyön toiminnaksi, jolla vähennetään päihteiden käyttöä ja päihteiden käytöstä aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia

haittoja. Myös tupakkatuotteiden haittojen ehkäisy kuuluu päihdehaittoja ehkäisevän työn piiriin. Ehkäisevän päihdetyön toteutusta ohjaa ehkäisevän päihdetyön laatutähti, jonka osa-alueet huomioimalla ehkäisevä päihdetyö voidaan toteuttaa laadukkaasti (Warsell & Soikkeli 2013, 10).

Ehkäisevä päihdetyö on jokapäiväistä moniammatillista työtä, jolla pyritään vähentämään päihdehaittoja lainsäädännöllisten keinojen lisäksi sekä vahvistamalla päihteiden käytöltä suojaavia tekijöitä että vähentämällä sille altistavia riskitekijöitä. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos on kehittänyt päihdehaittoja ehkäisevän työn tueksi PAKKA-toimintamallin, joka lisää ehkäisevän päihdetyön vaikuttavuutta ohjaamalla eri toimijoita työskentelemään samanaikaisesti ja samaan suuntaan (Fors ym. 2013, 9). Kouvolassa ehkäisevä päihdetyö sisältyy vahvasti erityisnuorisotyöntekijöiden toimenkuvaan. Erityisnuorisotyöntekijät toimivat yhteistyössä alueen koulujen kanssa pitämällä päihteisiin liittyviä oppitunteja ja tapahtumia, sekä pyrkivät lisäämään tietoa ja vaikuttamaan asenteisiin mm. erilaisten kampanjoiden avulla.

Vaikka moni taho toteuttaa nuorille kohdennettua ehkäisevää päihdetyötä, ovat päihdekokeilut kuitenkin lisääntyneet nuorten keskuudessa, erityisesti huumausaineiden osalta. Vuonna 2023 toteutetun kouluterveyskyselyn mukaan kouvolaisten nuorten huumausaineiden ja tupakkatuotteiden kokeilut ja käyttö ovat lisääntyneet. Lisäksi kyselyn perusteella kouvolaalaiset nuoret kokevat huumausaineiden saamisen maan keskiarvoa helpommaksi. (Kouluterveyskyselyn tulokset 2023.) Nuoret näyttävät halutessaan siis pääsevän päihteisiin käsiksi. Nykyinen lainsäädäntö ja saatavuuden rajoittaminen eivät näyttäyty riittävinä ehkäisemään nuorten päihdekokeiluja ja -käyttöä. Tästä syystä tuleekin löytää tehokkaita keinoja tehostaa ehkäisevää päihdetyötä ja vaikuttaa nuoriin itseensä, jotta he eivät kokisi tarvetta päihdekokeiluille tai päihteiden käytölle.

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää nuorten kouvolaisten näkemyksiä paikallisesta päihdetilanteesta sekä keinoista, joilla voidaan ehkäistä nuorten päihteiden käyttöä nykyistä tehokkaammin. Opinnäytetyö toteutetaan yhteistyössä Kouvolan kaupungin kanssa, joka vastaa kunnan päihdetilanteen seurannasta sekä kunnassa tehtävän ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä. Opinnäytetyössä keskitytään tarkastelemaan

päihteitä ja tupakkatuotteita, ja työstä on rajattu ehkäisevän päihdetyön piiriin kuuluva rahapelaaminen pois.

Tutkimuksessa käytettävä aineisto koostuu Kymenlaakson hyvinvointialueen tuottaman ehkäisevän päihdetyön maakunnallisen kyselyn tuloksista, joista tarkastellaan Kouvolan alueen nuorten antamia vastauksia. Päihdetilannekysely toteutettiin Webropol-kyselynä vuoden 2023 lopulla sekä yläkouluissa että lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa toimeksiantajalle tietoa Kouvolan päihdetilanteesta sekä keinoista, joilla paikallisen ehkäisevän päihdetyön vaikuttavuutta voidaan lisätä.

2 PÄIHTEET

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (24.4.2015/523, 2. §) määrittelee päihteet alkoholipitoisiksi aineiksi, huumausaineiksi sekä päihtymistarkoituksessa käytettäviksi lääkkeiksi ja muiksi aineiksi. Lainsäädäntö koskee myös tupakkatuotteita ja rahapelejä, jotka molemmat kuuluvat ehkäisevän päihdetyön piiriin.

Päihteillä ja riippuvuuksilla on keskeinen merkitys ihmisen kokonaisvaltaiselle terveydelle, hyvinvoinnille ja turvallisuudelle. Päihteistä alkoholia käytetään Suomessa eniten. Alkoholi liittyy moniin kuolemiin, joissa syynä on joko alkoholisairaus tai -myrkytys, tai päihtyneenä tapahtunut tapaturma tai väkivalta. Suomessa haitallinen alkoholinkulutus ja alkoholista johtuvat kuolemat ovat viime vuosien aikana vähentyneet, mutta alkoholista johtuva ennenaikainen kuolleisuus on silti merkittävästi suurempaa kuin esimerkiksi Ruotsissa. (THL 2021, 15.) Huumausainekuolemat puolestaan ovat olleet kasvussa viime vuosina, ja vuosittain Suomessa huumeisiin kuolee n. 20 15–19-vuotiasta nuorta (Tilastokeskus 2022). Päihteiden sekakäyttö, jossa päihteen vaikutusta pyritään tehostamaan toisella päihteellä, on ilmiönä kasvattanut suosiotaan viimeisen vuosikymmenen aikana, mikä osaltaan vaikeuttaa päihdehäiriön hoitoa (Wing Lo ym. 2020, 5).

Tupakkatuotteiden terveyshaittojen lista on pitkä, erityisesti keuhkot ja verenkiertoelimistö vahingoittuvat tupakoinnista. Tupakointi mm. lisää merkittävästi

keuhkosyövän riskiä, jonka lisäksi se edistää muiden sairauksien muodostumista joka puolella ihmisen elimistöä. Tupakan aiheuttamiin sairauksiin kuolee Suomessa vuosittain yli 6000 ihmistä. Tupakoitsijan lisäksi myös ympärillä oleville ihmisille aiheutuu terveydellistä haittaa tupakasta. (Aro 2023.)

Tupakan lisäksi myös muiden päihteiden käytöstä aiheutuu haittaa käyttäjän lähipiirille ja ympärillä oleville ihmisille. Esimerkiksi alkoholin ja muiden päihteiden haitallinen käyttö lapsiperheessä lisää lapsen psyykkisen kehityksen häiriöiden riskiä sekä lapselle aiheutuvien tapaturmien riskiä. (THL 2021, 16.; Raitasalo ym. 2016, 87–91.) Vanhempien päihdeongelma lisää myös lapsen riskiä joutua sijoitetuksi kodin ulkopuolelle. Vanhemman päihdeongelmaan liittyy usein myös muuta huono-osaisuutta, mikä taas lisää riskiä ongelmien periytymiseen seuraavalle sukupolvelle. (Raitasalo ym. 2016, 83 & 88.) Lapsen selviytymistä vanhemman päihdeongelmasta voidaan kuitenkin tukea muista kasvuympäristöistä ja verkostoista, kuten koulusta ja harrastuksista saatavalla tuella (Simonen ym. 2016, 75–77).

Wing Lon ym. (2020, 2) mukaan päihteiden käyttö ei rajoitu tiettyihin sosiaaliin ryhmiin, vaan päihteiden käyttäjät voivat olla esimerkiksi nuoria, vanhoja, korkeasti koulutettuja, sosiaalisesti taitavia tai näiden täydellisiä vastakohtia. Suurin riski päihteiden käyttöön on tunnistettu olevan kuitenkin nuorilla sekä miespuolisilla aikuisilla, sillä nämä ryhmät käyvät usein läpi elämässään haastavia tilanteita, joissa itselääkintä päihteillä voi näyttäytyä houkuttelevana vaihtoehdona. Wing Lo ym. nostavat esiin yksilön persoonallisten ominaisuuksien sekä ympäristön olojen merkityksen yksilön taipumukseen käyttää päihteitä. Näiden tekijöiden vaikutus on kuitenkin aina yksilöllistä.

2.1 Nuoret ja päihteet

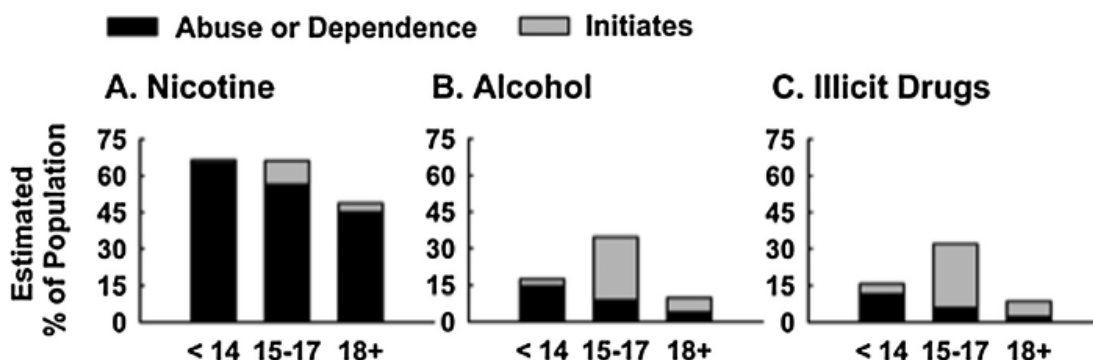
Päihdekokeilut ja päihteiden käyttö aloitetaan yleensä 10–15-vuotiaana. Tyypillisesti kokeilut aloitetaan tupakkatuotteilla ja alkoholilla. Päihteiden käyttö usein lisääntyy nuoren kasvaessa, ja myöhäisnuorista noin 5–10 prosenttia kärsii päihderippuvuudesta. (STM 2023, 42.) Kosolan ym. (2018) mukaan sellaisilla nuorilla, joilla on mielenterveyshäiriöitä tai joiden vanhemmilla on päihdehäiriö, on tavallista suurempi riski päihdehäiriölle. Myös koulunkäynnistä

saatavan positiivisen palautteen puuttuminen ja varhaiset päihdekokeilut suurentavat riskiä.

Päihdehäiriöstä kärsivä nuori käyttää usein rinnakkain eri pähteitä ja hänellä on usein myös muita psykiatrisia häiriöitä, kuten ADHD tai käytöshäiriöitä. Runsaalla pähteiden käytöllä on negatiivinen vaikutus nuoren kehitykseen ja se altistaa mielenterveyshäiriöille sekä muulle riskikäyttäytymiselle, kuten esimerkiksi rikolliselle käytökselle. Toisaalta esimerkiksi kasvuympäristön ongelmat, krooninen stressi ja mielenterveysongelmat voivat ajaa nuoren hakemaan helpotusta oloonsa pähteistä. Tutkimusten mukaan esimerkiksi 16–29 prosentilla kaltoinkohdelluista lapsista ilmenee runsasta pähteiden käyttöä. (STM 2023, 42–43.)

Mielenterveysongelmien lisäksi nuorten päihdekokeilujen ja käytön taustalla voi vaikuttaa monta muuta tekijää. Nuoruusvaiheeseen kuuluu yhteenkuuluvuuden tarvetta, mikä voi saada nuoren toimimaan muiden ikäistensä lailla. Nuori saakin usein kaveripiiristään mallin siitä, kuinka tulee toimia tullakseen hyväksytyksi, ja pähteiden saatavuus esimerkiksi kaveripiirin tai tuttujen kautta saattaa houkuttaa nuorta kokeilemaan. Nuori ei välttämättä ymmärrä pähteiden ja tupakkatuotteiden käytöstä aiheutuvia riskejä ja saattaa ajatella, etteivät seuraukset kosketa häntä. Vanhempien hyväksyvä suhtautuminen pähteiden ja tupakkatuotteiden käyttöön vaikuttaa myös siihen, kuinka nuori niihin suhtautuu. (Mielenterveystalo s.a.)

Arvioiden mukaan nuorella on sitä pienempi riski käyttää alkoholia haitallisesti aikuisiällä, mitä myöhemmin hän ensimmäisen kerran alkoholia kokeilee. Riski pienenee vuosittain kaksi prosenttia, ja alkoholiriippuvuuden kehittymisen osalta riski pienenee jopa 14 prosenttia. (Fors ym. 2013, 7.) Samansuuntaista, joskin hieman maltillisempaa kaavaa esittelevät myös yhdysvaltalaisiin tutkimuksiin pohjaavat Jordan ja Andersen (2016, 2), joiden mukaan riski pienenee vuosittain myös nikotiinituotteiden ja huumausaineiden osalta (kuva 1).

Kuva 1. Päihteiden ja nikotiini tuotteiden kokeilun ja käytön aloitusajankohdan merkitys aikuisiän haitalliselle käytölle ja riippuvuudelle. Mustalla palkilla on kuvattu käyttäjien ja riippuvaisten määrää, harmaa palkki kuvaa viimeisen vuoden aikana kokeilleiden määrää. (Jordan & Andersen 2016.)

Jordanin ja Andersenin (2016, 1) mukaan nikotiini tuotteiden kokeilu ja käyttö alle 14-vuotiaana ennakoii aikuisiän riippuvuutta lähes 70 % todennäköisyydellä. Kokeilun ja käytön aloittaminen 15–17-ikävuoden kohdalla pienentää aikuisiän riippuvuuden riskiä n. 10 %:lla ja vastaavasti kokeilun ja käytön aloittaminen 18-vuotiaana tai vanhempana vähentää riippuvuuden riskiä jälleen n. 10 %. Alkoholien ja huumeiden osalta riippuvuuden todennäköisyydet ovat pienemmät, mutta kaava toistuu samansuuntaisena. Nuorten päihdekokeilut ovat runsaimmillaan 15–17-vuoden iässä, mutta selvästi suurempi riski aikuisiän haitalliselle päihteiden käytölle on sellaisilla nuorilla, jotka kokeilevat päihteitä ensimmäisen kerran alle 14-vuotiaana.

Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2022 toteuttaman päihdetutkimuksen mukaan huumeiden kokeilu ja käyttö ovat lisääntyneet suomalaisten keskuudessa aina 1990-luvulta lähtien. Myös asenteet huumeita kohtaan ovat lieventyneet. Huumeista yleisimmin kokeiltu on kannabis, mutta myös mm. amfetamiini, ekstaasi ja kokaiini kokeilut ovat lisääntyneet. Kannabiksen jälkeen Suomessa käytetään huumeina kuitenkin eniten rauhoittavia-, uni- tai kipulääkkeitä ei-lääkinnällisiin tarkoituksiin, joka sekin on lisääntynyt viime vuosina. Kyselyyn vastanneista 15–24-vuotiaista 27 % kertoi käyttäneensä jotain huumetta viimeisen vuoden aikana. (Suomalaisten... 2023.)

Koko maassa vuonna 2023 toteutetun kouluterveyskyselyn mukaan perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa käyvistä pojista 9 % ja tytöistä 6 % oli kokeillut kannabista vähintään kerran. Ammatillisessa oppilaitoksessa poikien vastaava osuus oli puolestaan 15 % ja tyttöjen 18 %. Kannabista kokeilleiden määrät ovat laskeneet lukion ja ammattioppilaitosten poikien osalta, muiden osalta kannabiksen kokeilut ovat pysyneet suurin piirtein samalla tasolla edellisvuosiin nähden. Sähkösavukkeiden käyttö on kasvanut vuodesta 2021 kaikissa vastaajaryhmissä, erityisesti 8. ja 9. luokkalaisten vastaajien sekä ammatillisessa oppilaitoksessa olevien tyttöjen keskuudessa. Nikotiinipussien käyttö on merkittäväntä ammatillisessa oppilaitoksessa olevien poikien keskuudessa, joista yli 20 % kertoi ainakin satunnaisesta käytöstä. Alkoholin käyttö nuorten keskuudessa on sen sijaan ollut tasaisessa laskussa koko 2000-luvun ajan, ja raittiiden nuorten osuus on kasvanut vuosittain. (THL 2023b, 8–11.)

2.2 Nuorten päihteiden käyttö Kouvolassa

Kouvolan päihdetilanne erityisesti huumausaineiden osalta on nostattanut huolta viime vuosina. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttamien jätteen- ja jätteenkäsittämisen tutkimusten mukaan vuonna 2018 Kouvolassa käytettiin kolmanneksi eniten huumeita Suomessa ja amfetamiinin käyttö oli suurinta Kouvolassa (Kykkänen 2019). Vuonna 2023 poliisille paljastui rikollisryhmän huumausainetoiminta, jossa Kouvolaan toimitettiin merkittäviä määriä amfetamiinia ja Subutex-tabletteja jälleenmyytäväksi (Latvala, 2023). Kouvolan ja huumausaineiden välinen vahva yhteys on tullut ilmi myös aiemmin, kuten vuonna 2016 takavarikoidun merkittävän huumausainelastin myötä (Masalin 2017).

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2023 toteuttaman kouluterveyskyselyn vastausten perusteella Kouvolan alueen 8. ja 9. luokan oppilaiden keskuudessa kannabiksen ja muiden laittomien huumeiden kokeilut sekä tupakkatuotteiden käyttö ovat lisääntyneet vuodesta 2021. Myös 4. ja 5. luokkalaisten tupakkatuotteiden tai sähkötupakan käyttö on yli kaksinkertaistunut vuoteen 2021 verrattuna. Vanhempien liiallisen alkoholin käytön aiheuttama haitta on lisääntynyt molemmissa ikävertailuryhmissä. Kouvolassa kyselyyn vastanneista 8. ja 9. luokan oppilaista 60,5 % kokee huumeiden hankkimisen omalla paikkakunnallaan helpoksi, kun vastaava tulos koko maan osalta on 52,6 %. Alaikäisten alkoholin ja savukkeiden ostot vähittäismyynnistä ovat sen sijaan

koko maan keskiarvon alapuolella. (Kouluterveyskyselyn tulokset 2023.) Koulun alueella päihteiden käyttö lasten ja nuorten keskuudessa on siis kasvussa, kuten myös huoli vanhempien liiallisesta alkoholin käytöstä.

3 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (2. §) määrittelee ehkäisevän päihdetyön toiminnaksi, jolla vähennetään päihteiden käyttöä ja päihteiden käytöstä aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja. Laki koskee päihteiden lisäksi myös tupakkatuotteita ja rahapelaamista. Ehkäisevä päihdetyö sisältyy niin sosiaali- ja terveydenhuollon, kasvatukseen, nuoriso- ja liikunta- alan kuin pelastusalan ja poliisinkin koulutukseen, ja nämä toimijat toteuttavat ehkäisevää päihdetyötä osana omaa työskentelyään (STM 2015, 64).

Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman yhteistyö- ja ohjausrakenteista vastaa Sosiaali- ja terveysministeriö. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos vastaa ehkäisevän päihdetyön laaja-alaisesta kehittämisestä ja ohjaamisesta kohti valtakunnallisia tavoitteita sekä kehittää välineitä ehkäisevän päihdetyön organisointiin. Kuntien tehtävänä on huolehtia kunnan päihdeolojen seurannasta sekä ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä. Kunnissa tehtävää ehkäisevää päihdetyötä johtaa ja järjestää paikallinen toimielin, esimerkiksi hyvinvointilautakunta tai kunnanhallitus, ja koordinaatiosta vastaa esimerkiksi ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö tai koordinaattori. Kunnissa järjestettävää ehkäisevää päihdetyötä ohjaa ja tukee aluehallintovirasto, joka varmistaa yhteistyön sosiaali- ja terveydenhuollon, opetus- ja nuorisoalan, alkoholihallinnon sekä ympäristöterveydenhuollon kesken. (Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 4. & 5. §; STM 2015, 19, 36.) Järjestöistä esimerkiksi EHYT ry toteuttaa ehkäisevää päihdetyötä vaikuttamisen, koulutusten, hankkeiden ja toimintojen kautta (EHYT ry s.a.).

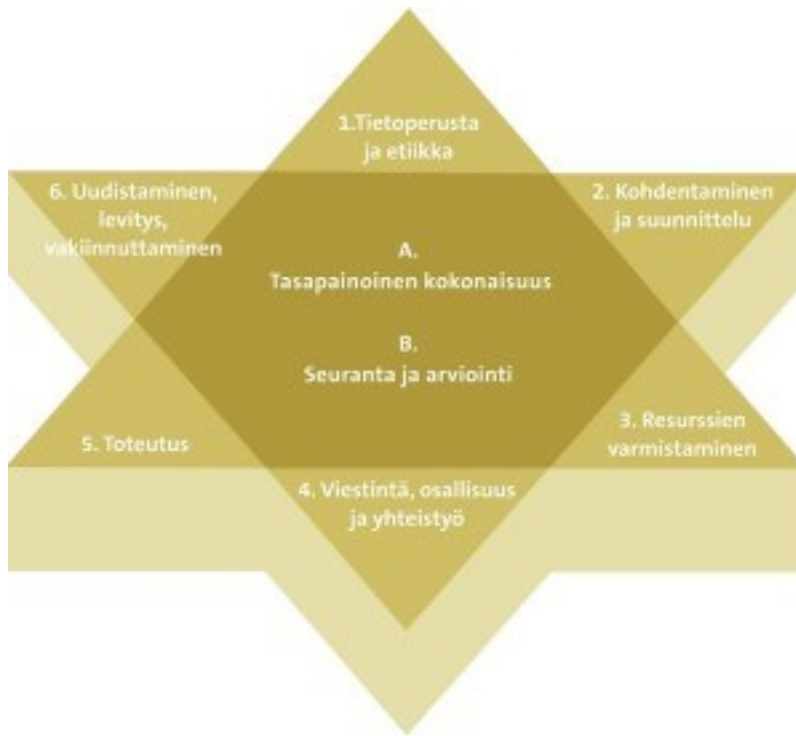
Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan kontrolloimalla päihteiden ja tupakkatuotteiden saatavuutta sekä vaikuttamalla asenteisiin kasvatukseen, valistamiseen ja tiedottamiseen keinoin (Fors ym. 2013, 9). Saatavuuden rajoittamista toteutetaan mm. päihteiden ja tupakkatuotteiden ikärajovalvonnalla, joita ohjaavat al-

koholilaki 28.12.2017/1102) ja tupakkalaki (29.6.2016/549). Saatavuuden rajoittamisen tukena ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan vahvistamalla suojaavia tekijöitä, vähentämällä riskitekijöitä sekä tarjoamalla päihdekasvatusta. Ehkäisevä päihdetyö tukee osaltaan sosiaalista kestävästä kehitystä, pyrkien vähentämään päihteiden käytöstä aiheutuvaa haittaa kansantaloudelle ja työelämälle (EHYT ry 2020, 5).

Nuorille kohdennetussa ehkäisevässä päihdetyössä tulee huomioida kohderyhmän erityispiirteet, kuten nuorten kehitysvaihe, ennakoasenteet ja tavoitteet, sekä pyrkiä vaikuttamaan päihdeasenteisiin yhteisen, uutta ymmärrystä synnyttävän pohdinnan keinoin (Tapio 2013, 20–21). Esimerkiksi kanadalainen National Crime Prevention Centre, lyhennettynä NCPC (2009, 7) korostaa, että etsittäessä toimivia strategioita huumausaineiden käytön ehkäisyyn, voidaan ensin tarkastella keinoja, jotka on todettu pitkälti tehottomiksi. NCPC:n mukaan näitä ovat huumausaineiden vaikutuksiin painottuva tiedonjako, pelottelu huumausaineiden käytön riskeillä sekä huumausaineiden käytön moralisointi. Näiden sijaan NCPC ohjaa keskittymään nuoren elämänhallinnan taitojen kehittämiseen, jotta nuori pystyy vastustamaan sosiaalista painetta päihteiden käyttöön.

3.1 Ehkäisevän päihdetyön laatutähti

Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos on valmistellut ehkäisevän päihdetyön laatutähden työkaluksi ehkäisevän päihdetyön laadukkaaseen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin (kuva 2). Laatutähti kuvaa laadukkaasti toteutettavan ehkäisevän päihdetyön tehtävien suhteita toisiinsa. Laatutähden keskellä olevat kaksi tehtävää tulee huomioida koko työskentelyprosessin ajan aina suunnittelusta toteutukseen. Tähdessä kiertäessä myötäpäivään suunnittelu-työ etenee johdonmukaisesti. Sakaroiden tehtäviä tulee kuitenkin tarkastella ja niihin palata työskentelyn jokaisessa vaiheessa. (Warsell & Soikkeli 2013, 10.)

Kuva 2. Ehkäisevän päihdetyön laatutähti (Warsell & Soikkeli 2013)

Laatutähden ytimessä oleva tasapainoinen kokonaisuus kuvaa laatutekijöiden keskinäistä tasapainoa, jossa tehtävien väliset sisäiset ristiriidat on ratkaistu ja ehkäisevän päihdetyön toteuttamisen suunnitelma on toteuttamiskelpoinen ja johdonmukainen. Ytimeistä löytyy myös seuranta ja arviointi, joita tulee toteuttaa koko prosessin aikana aina työn alusta loppuun. Työskentelyn arviointi, seuranta ja dokumentointi tulee olla ennalta tiedossa, jotta mahdolliset korjaustoimenpiteet voidaan toteuttaa ajoissa. Laadukkaaseen työskentelyyn kuuluu tieteellinen tutkimusarviointi, jolla työskentelyn vaikutuksia pyritään todentamaan, sekä loppuarviointi, joka voidaan toteuttaa tulos- tai prosessiarviointina. Laatutähden sakarat – tietoperusta ja etiikka, kohdentaminen ja suunnittelu, resurssien varmistaminen, viestintä, osallisuus ja yhteistyö, toteutus sekä uudistaminen, levitys ja vakiinnuttaminen – ohjaavat työskentelyä ja näihin tehtäviin panostamalla työskentelyn laatua pystytään parantamaan. (Warsell & Soikkeli 2013, 12–34)

3.2 Suojaavien tekijöiden vahvistaminen ja riskitekijöiden vähentäminen

Lapsen kasvuympäristöt kuten koti, varhaiskasvatus, oppilaitos sekä harrastus- ja ystäväpiirit voivat tukea terveyttä edistävien valintojen tekemisessä ja

suojata lasta riskitekijöiltä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2023a) mukaan lasta ja nuorta päihteiden käytöltä suojaavia tekijöitä ovat mm. luottamukselliset sosiaaliset suhteet, hyvät elämänhallintataidot, kiinnittyminen yhteisöön, mahdollisuus vaikuttaa omaan tulevaisuuteen, tietoisuus päihteiden käytön riskeistä sekä lähiyhteisöjen asenteet päihteiden käyttöä kohtaan. Yhdistyneiden kansakuntien ehkäisevää päihdetyötä ohjaavassa käsikirjassa (UNODC 2006, 21) suojaaviksi tekijöiksi nostetaan:

- valistus päihteiden käytön sosiaalisista- ja terveysvaikutuksista
- nuoren persoonallisten ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen
- nuoren ja aikuisten välisen myönteisen suhteen vahvistaminen
- koulutus- ja työmahdollisuuksien tarjoaminen
- kehittävien vapaa-ajanviettopojen tarjoaminen
- päihteiden saatavuuden rajoittaminen
- tietoisuuden kasvattaminen yhteisössä päihteiden väärinkäytöstä
- nuorisoystävällisten terveys- ja sosiaalipalveluiden tarjoaminen
- terveellisiin elämäntapoihin ja päihteistä kieltäytymiseen kannustavan nuorisokulttuurin luominen

Normannin ym. (2016, 7) mukaan nuorisoalan ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan kolmella tasolla: sosiaalisen vahvistamisen, yleisen ehkäisyn ja riskiehkäisyn tasolla. Sosiaalinen vahvistaminen keskittyy nuorten itsetunnon ja arvo maailman rakentumisen sekä sosiaalisten taitojen tukemiseen. Sosiaalinen vahvistaminen on kaikkia koskevaa, yleisellä tasolla tehtävää ehkäisevää päihdetyötä, jossa ei ole tarpeen varsinaisesti puhua päihteistä. Päihdehaittojen ehkäisyyn keskitytään kaikkia koskevan yleisen ehkäisyn tasolla, jossa keskitytään tiedon jakamiseen, päihteettömien valintojen tekemiseen ja jossa nuorille pyritään luomaan valmiudet suhtautua turvallisesti päihteisiin ja niiden käyttöön. Riskiehkäisy on puolestaan kohdennettu nuorille, joilla on havaittu päihteisiin liittyviä ongelmia tai joilla on kohonnut riski käyttää päihteitä.

Ehkäisevään päihdetyöhön sisältyvällä suojaavien tekijöiden vahvistamisella on yhtymäkohtia mielenterveystyön kanssa sekä ehkäisevän että korjaavan työotteen näkökulmasta. Lisäksi mielenterveys- ja päihdeongelmat esiintyvät usein yhdessä. Tästä syystä päihde- ja mielenterveystyötä toteutetaan usein rakenteellisesti rinnakkain. (Tapio 2013, 22.)

Päihteiden käytöltä suojaavien tekijöiden vastakohtana ovat riskitekijät, jotka altistavat nuorta turvautumaan päihteisiin. Päihteiden käytölle altistavia riskitekijöitä ovat mm. odottamattomat muutokset elämäntilanteissa, haasteet kotona ja koulussa, yksinäisyys, mielenterveyden ongelmat, sosiaaliset paineet, perheen salliva suhtautuminen päihteiden käyttöön sekä esteet ja vaikeudet avun hakemisessa ja saamisessa (THL 2023a). Tarkkaa päihteiden käyttöön johtavaa kaavaa ei tunneta, vaan yleensä nuori ajautuu käyttämään päihteitä useamman riskitekijän yhteisvaikutuksesta (Wing Lo ym. 2020, 4).

National Crime Prevention Centre eli NCPC (2009, 1) jakaa huumausaineiden käytön riski- ja suojaavat tekijät yhteisöön, kouluun, perheeseen ja yksilöllisiin tekijöihin. Riskiä lisääviä tekijöitä ovat mm.:

- epäjärjestys asuinyhteisössä
- huumausaineiden käyttöä tukevat lait ja normit
- huumausaineiden havaittava saatavuus
- epäonnistuminen opinnoissa
- sitoutumattomuus koulunkäyntiin
- vanhempien myönteiset asenteet huumausaineiden käyttöä kohtaan
- varhaiset merkit antisosiaalisesta käytöksestä, ja
- nuoren myönteinen asenne huumausaineiden käyttöä kohtaan

Yhteisön normit, kiinnittyminen kouluun, positiivinen suhde vanhempien kanssa sekä huumausaineita käyttämätön ystäväpiiri ovat sellaisia tekijöitä, jotka NCPC:n (2009, 1) mukaan pienentävät nuoren riskiä käyttää huumausaineita. Näitä tekijöitä voidaan soveltaa myös muihin päihteisiin ja tupakkatuotteisiin. Riskitekijöiden vähentämiseksi nuorille tulee tarjota oikea-aikaista tukea heidän omassa elinympäristössään ja löytää ajoissa myös ne nuoret, jotka eivät itse hakeudu avun piiriin.

3.3 PAKKA-toimintamalli

Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos on kehittänyt Suomessa päihdehaittoja ehkäisevälle paikalliselle työlle Paikallinen alkoholipolitiikka -toimintamallin, josta käytetään lyhennettä Pakka. Toimintamalli keskittyy saatavuuden säätelyyn, jonka rinnalla toteutetaan perinteistä ehkäisevää päihdetyötä koordinoitusti ja paikallisiin yhteisöihin keskittyen. Pakka keskittyy erityisesti alkoholihaittojen ehkäisyyn, mutta se on sovellettavissa myös tupakkatuotteisiin ja rahapelei-

hin. Toimintamallin ydinajatus on toteuttaa samaan suuntaan tähtääviä yksittäisiä toimia yhtäaikaaisesti, jolloin niiden tehokkuus kasvaa. Toimintamallissa tavoitellaan virallisen, viranomaisen toteuttaman kontrollin rinnalle yhteisössä toteutettavaa sosiaalista kontrollia. Kunnassa toimivat työryhmät ja ehkäisevän päihdetyön koordinaattori ovat avainasemassa Pakka-toimintamallin toteutuksessa. (Fors ym. 2013, 9.)

Pakka-toimintamallin tavoitteena on

- vähentää nuorten ja aikuisten alkoholin käyttöä, tupakointia ja ongelmia aiheuttavaa pelaamista
- nostaa juomisen, tupakoinnin ja rahapelaamisen aloitusikää
- vähentää humalajuomista ja sen haittoja
- ehkäistä alueellisia alkoholiin, tupakointiin ja rahapelaamiseen liittyviä haittoja suunnitelmallisesti ja yhteistyössä

Toimintamalliin sisältyy ikärajasäädelyjen tuotteiden vastuullisen myynnin ja anniskelun sekä omavalvonnan kehittäminen, valvonnan ja lupahallinnon tehostaminen, paikallispolitiikkaan vaikuttaminen, nuorten ja vanhempien aktivoiminen, onnistunut yhteistyö median kanssa sekä kysynnän ja tarjonnan ehkäisyn keinoja hyödyntävä paikallinen päihdepolitiikka. Toiminnan onnistumisen edellytyksenä on toiminnan koordinointi sekä suunnitelmallinen eri toimijoiden yhteistyö ja toimintojen yhteensovittaminen. (Fors ym. 2013, 16–17.)

Forsin ym. (2013, 34) mukaan Pakka-toiminnan suunnittelun perustana on paikallisen toimintaympäristön kartoittaminen. Asukkaille suunnattu päihdetilannekysely on yksi keino koota tietoa ympäristöstä, jossa ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan. Pakka-toimintamallin mukaisia, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tarjoamia päihdetilannekyselyjä on toteutettu Kymenlaakson hyvinvointialueen lisäksi myös muilla hyvinvointialueilla ja kunnissa.

3.4 Ehkäisevä päihdetyö Kouvolassa

Kouvolan kaupungin ehkäisevästä päihdetyöstä vastaa ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön koordinaattori, joka toteuttaa ehkäisevää päihdetyötä yhdessä kunnan monialaisen ehkäisevän päihdetyön työryhmän kanssa. Ehkäisevä päihdetyö sisältyy myös erityisnuorisotyöntekijöiden työnkuvaan. Kouvolan kaupungin vuoden 2023 hyvinvointisuunnitelmassa on määritelty terveel-

listen elintapojen ja kulttuurisen hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteenä alueellisen ehkäisevän päihdetyön rakentaminen ja paikallisten toimintamallien luominen. Kouvola on mukana maakunnallisessa ehkäisevän päihdetyön työryhmässä, jota koordinoi Kymenlaakson hyvinvointialue. (Kouvolan hyvinvointisuunnitelma 2023 s.a.; Sillanpää 2023.)

Kouvolan nuorisopalveluissa tavoitteena on nuorten päihteiden käytön väheneminen ja kokeiluiän nostaminen. Nuorille suunnattua ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan erilaisten yleistä tietoisuutta päihteistä lisäävien kampanjoiden lisäksi yhteistyössä koulujen kanssa (Ehkäisevä päihdetyö 2023). Erityisnuorisotyöntekijät pitävät päihdeoppitunteja 7.-luokkalaisille kerran vuodessa, ja tarvittaessa koulun toiveesta myös muille luokille ja alakoululaisille. Päihdeoppitunneilla käsitellään tupakkatuotteita, alkoholia ja kannabista. Nuorille kerrotaan näiden tuotteiden ikäraajat, niiden vaarat, vaikutukset nuoren kasvuun ja kehitykseen sekä kuinka herkästi niihin syntyy riippuvuus. 6.-luokkalaisille järjestetään kerran vuodessa päihtäri-tapahtumia, joissa nuoret saavat tietoa päihteiden lisäksi rahapeleistä ja energiajuomista. Päihtäreissä hyödynnetään vaaroista ja riippuvuuksien synnystä kertomisen lisäksi tarinankerrontaa ja pohdintaa. Erityisnuorisotyöntekijät tukevat myös nuorten vanhempia osallistamalla vanhempainiltoihin ja keskustelemalla päihteiden käytöstä kiinni jääneen nuoren ja tämän vanhempien kanssa. (Pajala-Kauranen 2024.)

Erityisnuorisotyöntekijät järjestävät Älä välitä -kampanjoita, joiden tarkoitus on muistuttaa, ettei alkoholia saa välittää alaikäisille. Kampanjointia toteutetaan mm. sosiaalisessa mediassa sekä kaupoissa, joissa kohteena ovat sekä asiakkaat että kaupan henkilökunta. Yhteistyötä tehdään myös seurojen ja yhdistysten kanssa mm. järjestämällä tapahtumia ja päihdekoulutusta, sekä tarpeen mukaan ehkäisevää päihdetyötä kohdennetaan yksilö- tai pienryhmätyöksi. NuortenTalot ympäri Kouvola tarjoavat nuorille päihdevapaan ajanviettopaikan, jossa turvallisen aikuisen tuki on aina saatavilla. Ehkäisevän päihdetyön vaikuttavuutta seurataan päihdeindikaattoreilla ja järjestettyjen tapahtumien osallistujamäärillä. (Kouvolan hyvinvointisuunnitelma 2023 s.a.; Sillanpää 2023.)

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää nuorten kouvolaisten näkemyksiä paikallisesta päihdetilanteesta sekä keinoista ehkäistä nuorten päihteiden kokeilua ja käyttöä. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa Kouvolan päihdetilanteesta sekä keinoista, joilla nuorten päihteiden käyttöä voitaisiin ehkäistä nykyistä tehokkaammin ja Kouvolassa tehtävän ehkäisevän päihdetyön vaikuttavuutta voitaisiin lisätä.

Tutkimusongelmana oli kouvolaisten nuorten huolta herättävä päihteiden käyttö ja miten siihen voitaisiin vaikuttaa. Koska myös ympäristöllä on suuri vaikutus nuorten päihteiden käyttöön, tutkimuskysymyksiä muodostuivat:

1. Millaisia ovat kouvolaisten nuorten kokemukset paikallisesta päihdetilanteesta?
2. Miten nuorten päihteiden käyttöä ja päihdehaittoja voidaan nuorten mielestä ehkäistä?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimusmenetelmät

Määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus on tilastollinen tutkimusmuoto, jossa tutkittavaa ilmiötä selvitetään lukumäärien ja prosentiosuuksien avulla. Määrällisellä tutkimuksella voidaan vastata esimerkiksi kysymyksiin mikä, missä, kuinka paljon ja kuinka usein. Määrällisen tutkimuksen kannalta on oleellista, että tutkimuksen otos on riittävän suurta ja edustavaa. Määrällistä tutkimusta toteutetaan usein tutkimuslomakkeilla, joissa vastausvaihtoehdot on esitetty valmiiksi. Määrällisellä tutkimuksella voidaan selvittää tutkittavan asian nykytilanne, mutta syitä nykytilanteen taustalla ei usein pystytä määrällisen tutkimuksen avulla selvittämään. (Heikkilä 2014, 15.)

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus pyrkii kokonaisvaltaisesti ymmärtämään tutkittavaa asiaa ja siihen johtaneita syitä tutkimalla esimerkiksi ihmisten kokemuksia. Laadullisella tutkimuksella voidaan vastata kysymyksiin miksi, miten ja millainen. Laadullisen tutkimuksen otos on yleensä pieni ja aineisto on määrälliseen tutkimukseen kuuluvista numeerisista tuloksista poiketen usein tekstin muodossa. (Heikkilä 2014, 15.) Kanasen (2017, 36) mukaan laadullisessa

tutkimuksessa tuloksiin edetään yksittäisten havaintojen kautta, jotka tutkija tulkitsee.

5.2 Tutkimuksen vaiheet

Opinnäytetyön aihe on lähtöisin Kymenlaakson hyvinvointialueen ilmoittamasta, ehkäisevän päihdetyön maakunnalliseen kyselyyn liittyvästä aiheidestä, jonka löysin Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun Learn-alustalta. Kymenlaakson hyvinvointialue toivoi opinnäytetyötä osaksi kyselyä, mutta tarkempaa rajausta ei ollut. Olin itse usein törmännyt opintojeni aikana nuorten huolestuttavaan päihteiden käyttöön, jonka vuoksi koin aiheen puhuttelevaksi ja halusin tarkastella aihetta juuri nuorten näkökulmasta. Opinnäytetyötä lähdettiin työstämään yhdessä Kymenlaakson hyvinvointialueen kanssa keväällä 2023, ajatuksena keskittyä vain Kouvolan alueen nuoriin. Lokakuussa 2023 hyvinvointialue kuitenkin jättäytyi yhteistyöstä pois ja opinnäytetyö päätettiin tehdä yhteistyössä Kouvolan kaupungin kanssa, koska opinnäytetyö keskittyi pelkästään Kouvolan tilanteeseen. Päädyin tekemään yhteistyötä ehkäisevän päihde- ja mielenterveyskoordinaattori Laura Sillanpään kanssa, joka jakoi omat tutkimukselliset kiinnostuksen kohteeni.

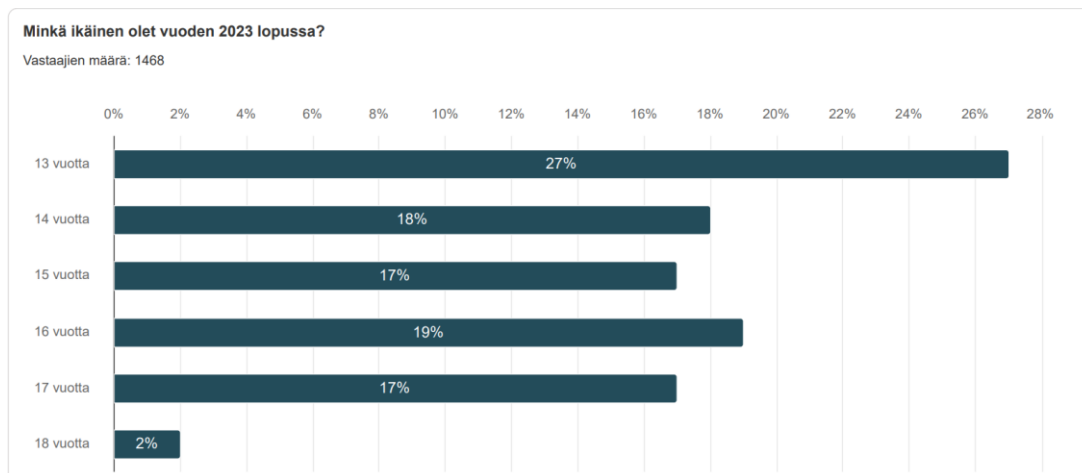
Päihdetilannekyselyn kysymykset sain haltuuni lokakuussa 2023, joiden perusteella hahmottelin tutkimuskysymykseni. Kysely käsitti päihteiden ja tupakkatuotteiden lisäksi rahapelit, mutta halusin rajata rahapelaamisen tutkimuksesta pois ja keskittyä pelkästään päihteisiin ja tupakkatuotteisiin. Tapasimme Sillanpään kanssa Teams-yhteydellä marraskuun alussa ja viimeistelimme tutkimusongelman ja tutkimuskysymykset. Kysely sulkeutui 12.11. ja vastaukset sain haltuuni Webropol-raportin muodossa marraskuun lopussa. Tulokset analysoin joulukuun aikana ja raportointi valmistui helmikuun alussa.

5.3 Tutkimusaineisto

Tutkimuksen aineistona käytettiin Kymenlaakson hyvinvointialueen päihdetilannekyselyyn vastanneiden, alle 18-vuotiaiden päihteisiin ja tupakkatuotteisiin liittyviä vastauksia. Kysely toteutettiin ensimmäistä kertaa koko Kymenlaakson alueella. Päihdetilannekysely oli osa valtakunnallista Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ehkäisevän päihdetyön PAKKA-toimintamallia ja se toteutettiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen luomaa kyselypohjaa mukailen. Kysely

toteutettiin Webropol-kyselynä ja se oli avoinna 28.9.-12.11.2023. Kyselyä markkinoitiin sosiaalisessa mediassa sekä Kymenlaakson hyvinvointialueen omilla verkkosivuilla, joiden kautta kyselyyn pääsi vastaamaan. Kyselyssä oli omat kysymykset alaikäisille (13–18-vuotiaat) ja aikuisille, ja siihen vastaaminen tapahtui nimettömästi ja anonyymisti.

Alaikäisiä ohjattiin Kouvolan alueella vastaamaan kyselyyn koulupäivän aikana, ja Kouvolan alueella kyselyyn vastasi 1468 nuorta. Kyselyyn vastanneista tyttöjä oli 52,5 % (n=771) ja poikia 42,9% (n=630). Loput 4,6 % (n=67) ilmoittivat sukupuolekseen muun tai eivät halunneet sitä kertoa. Vastaajista 62,9 % (n=923) kävi peruskoulua, 27,9 % (n=410) opiskeli lukiossa, 8,9 % (n=131) opiskeli toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa ja 0,3 % (n=4) ilmoitti opiskelevansa jossain muualla. Eniten kyselyyn vastasi kuluvana vuonna 13 vuotta täyttävät nuoret. Tätä vanhempia vastaajia oli tasaisesti jokaisesta ikäryhmästä, poikkeuksena kuluvana vuonna 18 vuotta täyttävät, joiden osuus jäi vain 2 prosenttiin. Kouvolan alueella kyselyyn vastanneiden nuorten ikäjakauma on esitetty tarkemmin kuvassa 3.

Kuva 3. Kouvolassa kyselyyn vastanneiden nuorten ikäjakauma

Nuorten kysely koostui kahdeksasta monivalintakysymyksestä sekä yhdestä avoimesta kysymyksestä (Liite 1). Monivalintakysymysten vastausvaihtoehdot olivat kyllä/ei/en osaa sanoa. Lisäksi kysymyksessä ”Onko päihtynyt henkilö ahdistellut tai häirinnyt sinua kadulla tai muulla julkisella paikalla?” myöntävästi vastanneille avautui avoin vastauskenttä, johon vastaustaan pääsi tarkentamaan. Kyselyssä pakollisiksi merkityt kysymykset koskivat vain vastaa-

jan taustatietoja. Valinnaisesti vastattaviin eli varsinaisiin päihdetilannetta kar-
toittaviin kysymyksiin vastanneiden osuus vaihteli 1460 ja 1468 välillä, poik-
keuksena avoimet vastaukset mahdollistaneet kysymykset, joiden vastaaja-
määrä jäi selkeästi pienemmäksi (454 ja 756 vastausta).

5.4 Aineiston analysointi

Määrällisen ja laadullisen tutkimuksen yhdistäminen on keino luoda tutkitta-
vasta ilmiöstä parempi kuva, kuin kumpikaan tutkimusmenetelmä yksinään
pystyisi luomaan. Monimenetelmällisellä tutkimusotteella voidaan parhaimmil-
laan paikata niitä heikkouksia, joita sekä määrälliseen että laadulliseen tutki-
mukseen liittyy. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78.) Tämä tutkimus toteutettiin moni-
menetelmällisenä tutkimuksena, jossa määrällistä tutkimusotetta käytettiin ky-
selyn monivalintakysymysten vastausten analysointiin, ja laadullista tutkimus-
otetta kyselyn avoimen kysymyksen vastauksen analysointiin. Määrällinen tut-
kimusote vaikutti luonnolliselta valinnalta valmiin kyselypohjan rakenteen
vuoksi, ja laadullinen tutkimusote valittiin, koska sen avulla voidaan tuottaa ih-
misten kokemuksiin perustuvaa luotettavaa tietoa myös pienemmästä aineis-
tosta.

Määrällistä aineistoa, eli monivalintakysymysten vastauksia analysoitiin suo-
rilla ja suhteellisilla jakaumilla sekä keskiarvojen ja ääripäiden tarkastelulla. Ai-
neiston ollessa Webropol-raportti, monivalintakysymysten vastaukset oli tilas-
toitu valmiiksi. Monivalintakysymystä tarkentavan avoimen kysymyksen vas-
tauksia analysoitiin koodaamalla, jolloin vastauksista etsittiin samankaltaisuuksia
ja samansisältöiset vastaukset merkittiin ja koottiin yhteen, omaan katego-
riaansa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 83).

Laadullisen aineiston, eli avointen vastausten analysointimenetelmänä käytet-
tiin teemoittelua. Tuomen ja Sarajärven (2018, 105, 108) mukaan teemoittelu
on laadullisen analyysin muoto, jossa tutkimusaineisto jaetaan eri aihepiirien
mukaan. Teemoittelussa painotetaan sitä, mitä teemasta on sanottu. Aineistoa
voidaan analysoida aineistolähtöisesti tai teorialähtöisesti. Aineistolähtöisessä
analyysissä tekstistä valitaan analyysiyksiköt sen perusteella, mikä on tutki-
muksen tarkoitus ja tehtävänasettelu, pyrkimyksenä luoda tutkimusaineistosta

teoreettinen kokonaisuus. Vilkka (2021, 158–159) kuitenkin toteaa, että aineistolähtöinen analyysi tarvitsee lähes aina tuekseen myös teorian ja käsitteiden antaman kehyksen, joka auttaa aineistosta esiin nousevien teemojen luomista teoreettiseksi kokonaisuudeksi. Teorialähtöisessä analyysissä puolestaan aineistoa luokitellaan esimerkiksi teorialähtöiseen pohjautuvaan käsitejärjestelmään ja järjestelmän ulkopuolelle jäävistä asioista muodostetaan omia luokkia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 127).

Tässä tutkimuksessa teemoittelu toteutettiin aineistolähtöisesti, koska tarkoituksena oli tuottaa aineistosta esiin nousevaa tietoa ilman ennako-olettamuksia, eikä sovittaa aineistoa ennalta määriteltyyn käsitejärjestelmään. Aluksi avointen vastausten muodostamaa aineistoa käytiin läpi etsien tutkimusongelmaan liittyviä teemoja. Tutkimusongelmaan liittyvät vastaukset jäsenneltiin sisällön perusteella omiin kategorioihinsa siten, että samaa teemaa käsittelevät vastaukset koottiin yhteen ja käsitteellistettiin. Analysointivaihetta toteutettiin dialogisen ja dialektisen menetelmäprosessin syklin mukaisesti, jossa aineistosta nousseita empiirisiä teemoja vertailtiin aiempiin tutkimuksiin perustuviin teoreettisiin teemoihin (Vilkka 2021, 155.) Tämän vertailun tuloksena muodostettiin täsmennettyjä teemoja ja tarpeen mukaan aineistoon palattiin uudelleen, toistaen tätä sykliä. Täsmennettyjä teemoja vertailtiin toisiinsa, ja niistä muodostettiin tiiviimpiä teemoja. Lopputuloksena aineistosta nousi esiin kolme pääteemaa: rajoitustoimet, tieto ja tuki sekä sosiaalinen paine.

6 TULOKSET

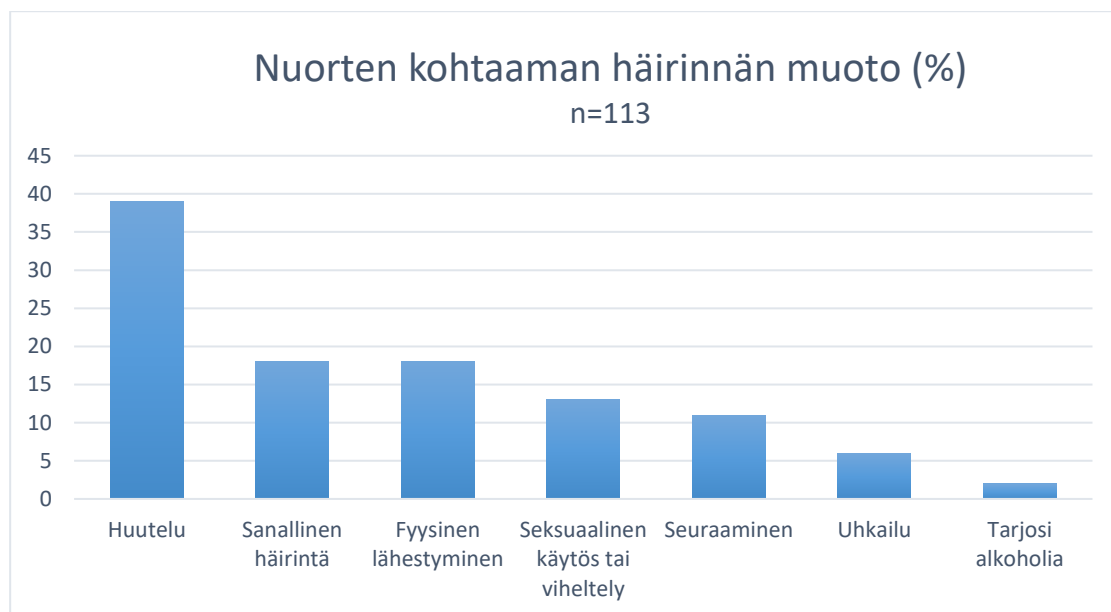
6.1 Päihteiden ja tupakkatuotteiden käyttöön liittyvät kokemukset

Nuorilta kysyttiin mielipidettä päihteiden ja tupakkatuotteiden liiallisesta käytöstä asuinpaikassaan. Noin joka neljäs vastaaja koki alkoholia ja noin joka kolmas koki tupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja käytettävän liikaa. Yli puolet vastaajista koki sähkösavukkeiden käytön olevan liiallista. Huumausaineita käytetään liikaa hieman alle 10 % mielestä. Noin puolet koki, ettei päihteiden tai tupakkatuotteiden käyttö ole liiallista, pois lukien sähkösavukkeet, joiden käyttöä ei kokenut liialliseksi noin joka kolmas (taulukko 1).

Taulukko 1. Nuorten vastauksia kysymykseen ”Käytetäänkö siellä missä asut mielestäsi liikaa...”

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
alkoholia?	27,1%	47,3%	25,6%
tupakkaa?	30,7%	46,1%	23,2%
nuuskaa tai nikotiinipusseja?	30,9%	43,4%	25,7%
sähkösavukkeita (vapeja)?	55,6%	32,4%	12,0%
kannabista?	8,7%	53,6%	37,7%
muuta huumeaineita?	9,8%	49,5%	40,7%
rahapelejä?	10,9%	49,3%	39,8%
Yhteensä	24,8%	45,9%	29,2%

Kyselyyn vastanneista nuorista 32 % (n= 457) kertoi pelänneensä kadulla tai muulla julkisella paikalla kohtaamiaan päihtyneitä henkilöitä viimeisen 12 kuukauden aikana. 68 % (n=973) nuorista puolestaan ei ollut pelännyt. Kysymykseen ”Onko päihtynyt henkilö ahdistellut tai häirinnyt sinua kadulla tai muulla julkisella paikalla” vastasi 454 nuorta. Heistä 113 (25 %) kertoi kohdanneensa häirintää tai ahdistelua. Myöntävästi vastanneet pääsivät tarkentamaan, millaista häirintää he ovat kohdanneet ja missä paikoissa. Lisävastauksen antoi 94 nuorta, joista osa mainitsi useamman häirinnän muodon ja tapahtumapaikan. Nuorten esille tuomat häirinnän muodot on esitetty kuvassa 4. Eniten nuoret kertoivat häirinnän olleen huutelua. Pieni osa vastaajista kertoi päihtyneen henkilön uhanneen fyysisellä väkivallalla tai jopa tappamisella. Vastaajista 14 % ei määritellyt, millaista häirintää oli kohdannut tai ei vastannut kysytyyn kysymykseen.

Kuva 4. Päähtyneen henkilön aiheuttaman häiriön muoto nuorten vastausten perusteella

Vastaajista 15–22 % ilmoitti häirinnän tapahtuneen Kouvolan keskustassa ja 6–14 % Kuusankosken keskustassa. Osa vastaajista kertoi häirinnän tapahtuneen keskustassa, mutta ei määritellyt, onko kyse Kouvolan vai Kuusankosken keskustasta. Osa vastaajista määritteli Kouvolan keskustassa tapahtuneen häirinnän sijoittuneen Manskille, Valtariin tai Matkakeskukselle. 7 % vastaajista kertoi häirinnän tapahtuneen bussissa, bussipysäkillä tai junassa ja toiset 7 % mainitsi tapahtumapaikaksi kadun. Kaupan pihalla häirintää kertoi kokeneensa 4 % vastaajista ja puistossa 2 %. Muita häirinnän tapahtumapaikkoja olivat Eskolanmäki, Tornionmäen koulu, Baarikahvila Pepperoni Elimäellä sekä Helsinki, jotka mainittiin vastauksissa kukin yhden kerran. 54 % vastaajista ei maininnut tapahtumapaikkaa tai ei vastannut kysytyyn kysymykseen.

Nuorilta kysyttiin myös havaintoja alaikäisten päihteiden käytöstä viimeisen 12 kuukauden aikana. Noin 60 % vastaajista ilmoitti havainneensa alaikäisten alkoholin ja nuuskan tai nikotiinipussien käyttöä. Alaikäisten savukkeiden käyttöä puolestaan ilmoitti havainneensa n. 70 % vastaajista ja sähkösavukkeiden käyttöä yli 80 %. Alaikäisten kannabiksen käyttöä oli havainnut n. 15 % vastanneista ja muiden huumausaineiden käyttöä n. 10 %.

Alkoholin ja tupakkatuotteiden myyntiä alaikäisille kaupassa, kioskissa tai huoltoasemalla viimeisen 12 kuukauden aikana ilmoitti nähneensä 5–10 % vastaajista. Eniten havaintoja oli sähkösavukkeiden myynnistä (10 %). Kysymykseen ”Oletko nähnyt, että joku asuinkunnassasi olisi hankkinut alaikäisille

viimeisen 12 kuukauden aikana...”, sähkösavukkeiden ja alkoholin hankkimista ilmoitti nähneensä noin joka kolmas vastanneista. Savukkeiden hankkimista ilmoitti nähneensä noin joka neljäs, ja muiden tupakkatuotteiden noin joka viides. Kannabiksen hankintaa ilmoitti nähneensä 8 % ja muiden huumausaineiden 5 % vastaajista. Nuorten vastausten jakauma on esitetty tarkemmin taulukossa 2.

Taulukko 2. Nuorten vastauksia kysymykseen "Oletko nähnyt, että joku asuinkunnassasi olisi hankkinut alaikäisille viimeisen 12 kuukauden aikana..."

	Kyllä	En	En osaa sanoa
alkoholia?	33,2%	56,4%	10,4%
savukkeita?	26,6%	62,8%	10,6%
sähkösavukkeita (vapeja)?	35,9%	54,0%	10,1%
nikotiinipusseja?	20,1%	68,8%	11,1%
nuuskaa?	23,0%	66,5%	10,5%
kannabista?	8,0%	81,0%	11,0%
muita huumausaineita?	5,1%	81,8%	13,1%
Yhteensä	21,7%	67,3%	11,0%

Nuorilta kysyttiin, ovatko he olleet viimeisen 12 kuukauden aikana huolissaan heille läheisen ihmisen (esim. äidin, isän, isovanhempien, sisarusten, kavereiden) päihteiden tai tupakkatuotteiden käytöstä. Suuri osa vastaajista ei ollut huolissaan läheistensä päihteiden tai tupakkatuotteiden käytöstä (80–93 %). Eniten huolta herätti tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö, johon myöntävästi vastasi 15 % nuorista. Alkoholin käytöstä oli huolissaan 14 %. Huumausaineiden käytöstä ja lääkkeiden väärinkäytöstä oli huolissaan 4–5 %. Pieni osa vastaajista ei osannut sanoa, ovatko he huolissaan.

6.2 Keinoja ehkäistä nuorten päihteiden käyttöä

Nuorilta kysyttiin, onko joku kodin ulkopuolinen aikuinen (esim. opettaja, terveydenhoitaja, nuorisotyöntekijä) viimeisen 12 kuukauden aikana kysynyt, onko nuori kokeillut tai käyttänyt päihteitä tai tupakkatuotteita. Yli puolet vas-

taajista ilmoitti, ettei heiltä ole kysytty päihteiden tai tupakkatuotteiden käytöstä. Eniten oli kysytty alkoholin (42 %) ja sähkösavukkeiden (41 %) käytöstä, vähiten kannabiksen tai muiden huumausaineiden käytöstä (17 %). 7 % vastaajista ei osannut sanoa, onko heiltä kysytty päihteiden tai tupakkatuotteiden käytöstä.

Nuorilta kysyttiin myös, tietävätkö he mistä heidän ikäisensä saavat apua tai tukea, etteivät käyttäisi päihteitä tai tupakkatuotteita, tai mikäli olisivat huolissaan läheistensä päihteiden käytöstä. Noin puolet vastaajista tietää, mistä saa apua, kun taas vajaa kolmannes vastaajista ei tiedä. Viidesosa vastaajista ei osannut sanoa tietääkö mistä apua saa. Eniten tietämystä oli tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön ehkäisyyn liittyvään tuen saantiin. Vähiten tiedettiin mistä saa tukea, mikäli on huolissaan läheistensä päihteiden käytöstä. Nuorten antamat vastaukset on esitetty tarkemmin taulukossa 3.

Taulukko 3. Nuorten vastauksia kysymykseen "Tiedätkö mistä ikäisesi saa apua tai tukea..."

	Kyllä	En	En osaa sanoa
ettei käyttäisi alkoholia?	50,3%	28,4%	21,3%
ettei käyttäisi tupakka- ja nikotiinituotteita?	50,8%	28,8%	20,4%
ettei käyttäisi huumausaineita?	48,4%	29,8%	21,8%
ettei pelaisi rahapelejä?	44,5%	32,6%	22,9%
mikäli olisi huolissaan läheistensä päihteiden käytöstä?	47,7%	29,9%	22,4%
Yhteensä	48,3%	29,9%	21,8%

Kyselyn lopussa nuorilta kysyttiin mielipidettä siitä, mitä heidän asuinpaikassaan tulisi tehdä, jotta lapset ja nuoret eivät kokeilisi tai alkaisi käyttää päihteitä tai tupakkatuotteita. Lisäksi nuorilta kysyttiin, kenen tulisi toimia ja heiltä pyydettiin käytännön esimerkkejä toimista, joista nuoret kokisivat olevan hyötyä. Kysymykseen vastasi 756 nuorta. Noin kolmasosa vastasi, ettei tiedä tai osaa sanoa, tai jätti vastaamatta esitettyyn kysymykseen. Osa koki, ettei mitään ole tehtävissä, koska nuoret haluavat kokeilla asioita ja tekevät itse omat päätöksensä.

"Lasten oma syy että alkaa käyttämään ei se oo kenenkää vastuul jos ne ite alottaa"

"Päätökset lähtevät itse ihmisistä alkavatko he käyttämään mitään. Mielestäni koulu ja muu henkilökunta on tehnyt parhaansa estääkseen tämänkaltaiset käytökset."

Muutama vastaaja oli sitä mieltä, ettei asialle tarvitse enää tehdä mitään, vaan tilanne on nykyisellään riittävän hyvä. Suurin osa vastaajista kuitenkin koki, että jotain tulisi tehdä. Seuraavaksi esitellään nuorten esiin tuomia ratkaisuehdotuksia.

6.2.1 Rajoitustoimet

Tehokkaampi valvonta ja rangaistukset

Eniten nuoret nostivat esiin valvonnan tehostamista, tiukempia sääntöjä ja rangaistuksia. Erityisesti kouluissa tulisi nuorten mielestä tehostaa valvontaa, koska oppilaat käyttävät sähkötupakkaa esimerkiksi koulun vessassa. Nuorten reppujen tarkastuksia ja kiellettyjen tuotteiden takavarikointia ehdotettiin. Nuoret olivat myös sitä mieltä, että poliisin tai vartijoiden tulisi valvoa kaupungilla erityisesti viikonloppuisin ja puuttua alaikäisten toimintaan. Vanhempien vastuu valvoa nuoren tekemisiä nostettiin toistuvasti esiin, ja myös nuorisotyöntekijöiden jalkautuminen nuorten suosimiin paikkoihin nähtiin keinona ehkäistä päihteiden ja tupakkatuotteiden käyttöä.

"Koulujen ja lukioiden opiskelijatiloja, auloja ja vastaavia pitäisi vahtia enemmän etteivät oppilaat vapettaisi"

"Koulujen vessoihin pitäisi lisätä valvontaa ja poliisin pitäisi lisätä valvontaa."

"Koulun vessassa vedetään vapee ni minusta vessan pönttö pitäisi pystyttää keskelle koulua ilman koppia"

"Antaa lapsille kotiintuloaika ja valvoa missä he liikkuvat ja mitä he tekevät."

"Toimintaa pitäisi vahtia niin paljon kuin mahdollista ja jos aikuinen näkee alaikäisen käyttävän päihteitä ilmottaisi asiasta jollekin."

"Assalle poliiseja tai vartijoita....."

"ehkä poliisien ja nuorisotyöntekijöiden olla siellä missä nuoriso pyörii"

”Enemmän poliiseja kylille viikonloppuisin”

Nuorten vastauksista nousi myös vähittäismyynnin vastuu valvoa tarkemmin alkoholin ja tupakkatuotteiden myyntiä. Nuoret kertoivat alaikäisten näyttävän ikäistään vanhemmilta tai lainaavan täysi-ikäisten kavereidensa henkilöllisyystodistuksia, jolloin he saavat ostettua alaikäisiltä kiellettyjä tuotteita kaupasta. Lisäksi moni nuori nosti esiin sosiaalisessa mediassa tapahtuvan alkoholin ja sähkötupakan myynnin, jota tulisi valvoa. Erityisesti nuorten suosima Snapchat-palvelu mainittiin monessa vastauksessa väylänä, jonka kautta alaikäiset saavat näitä helposti itselleen hankittua.

”Kauppojen pitäisi kysyä aina henkilöllisyystodistusta”

”Henkilöllisyystodistuksen katsominen tarkkaa (nuoret vaihtavat henkkareita heidän vahempaa ikäluokkaa olevien kanssa).”

”Valvoa jotenkin laitonta netti myyntiä”

”Pitäisi olla tarkempi, etteivät lapset ja nuoret pääse ostamaan kyseisiä tuotteista Snapchatissa.”

”asialle on vaikea tehdä mitään koska kaikki ostaa esim alkoholia tai vapea snapchatin kautta”

Jotkut nuoret olivat sitä mieltä, että päihteiden ja tupakkatuotteiden käytöstä tulisi seurata nykyistä kovempia rangaistuksia niin käyttäjille kuin käytön mahdollistajillekin. Toiset olivat sakkujen kannalla ja joidenkin nuorten mielestä päihteiden käytöstä tulisi seurata jopa vankilarangaistus. Muutama vastaaja ehdotti myös fyysistä väkivaltaa.

”Vankilarangaistukset ja rikosrekisterin kertyminen, lainsäätö”

”Antaa isoi sakkoja jos jää kii”

”Vankilaan jos alakoululainen kokeilee päihteitä. Suurentaa poliisien resursseja, jotta päihteitä käyttävät alaikäiset vähenevät.”

Lainsäädännön muuttaminen

Päihteiden ja tupakkatuotteiden saatavuuden rajoittamisen kannalla oli suuri osa vastaajista. Osa oli sitä mieltä, että päihteet ja tupakkatuotteet tulisi kieltää kokonaan laissa. Toiset taas olivat verojen tai hintojen korottamisen kannalla, jotta päihteiden ja tupakkatuotteiden hankkiminen olisi taloudellisesti hankalampaa.

”Et ne poistettaisiin kaikki”

”Kielletään vain kaikki tai ainakin nostetaan veroja niin, ettei rahat riitä niihin.”

”Päihteistä tulisi tehdä ylihintaisia reilusti sekä ne tulisi tehdä ihan käyttökelvottomiksi käyttämisen kannalta. (esim: Maultaan).”

Vastauksissa nousi toistuvasti esiin täysi-ikäisten rooli päihteiden ja tupakkatuotteiden hankkijoina alaikäisille. Vastaajat kertoivat 18 vuotta täyttäneiden nuorten aikuisten myyvän kyseisiä tuotteita alaikäisille. Moni toikin esiin päihteiden ikärajan nostamisen nykyistä korkeammaksi keinona ehkäistä alaikäisten päihteiden ja tupakkatuotteiden käyttöä, jotta juuri 18 vuotta täyttäneet nuoret eivät voisi näitä välittää nuoremmille.

”Lisätä ikärajaa niin esim 18v ei pystyisi myymään alaikäisille”

”No että niiden osto ikää nostettaisiin niin tyhmät nuoret aikuiset eivät myisi niitä lapsille ja nuorille.”

”18.v kaverit hommaa kaikkia niitä tuotteita alaikäisille. Niiden raja pitäis olla joku 21.v ainaki”

”Vapeja ja alkoholia pitäisi myydä vain 21 vuotiaille ja vanhemmille.”

Muutama vastaaja kommentoi sähkötupakoiden ulkomuotoa. Sähkösavukkeet nähtiin jopa lapsille kohdennettuina värikkään ulkomuotonsa vuoksi. Nuoret ehdottivat sähkösavukkeiden ulkomuodon ja imagon muutosta vähemmän houkuttelevaksi. Tähän nähtiin yhtenä toimenpiteenä muuttaa sähkötupakoiden ilmeä vähemmän värikkääksi ja ottaa mallia tupakka-askien kyljissä olevista varoituskuvista.

”vapet on liian kirkkaita ja näyttää siltä että ne on lapsille”

”En tiedä Jos vaikka vapeista tehtäisiin vähemmän lapsille suunnattuja (niillä on yleensä aika räikeät värit paketeissaan)”

”Hankala sanoa. Tupakan aseman on syrjäyttänyt vape, joka tarvitsisi samanlaisen imagonmuutoksen kuin tupakka aikoinaan. En tosin osaa sanoa, miten.”

”Ehkä, jos esim. vapeista tehtäisiin rumempia, ja lisättäisiin samanlaisia kuvia, kuin tupakkalaatikoiden kyljissä on, niiden kylkiin.”

Vanhempien asettamat rajat

Nuoret kokivat vanhempien roolin merkittävänä ehkäisevänä tekijänä. Vanhemmilta toivottiin vastuun ottamista, rajojen asettamista ja puuttumista lastensa päihteiden ja tupakkatuotteiden käyttöön. Nuorten mielestä vanhempien tulisi olla kiinnostuneita lastensa tekemisistä, eikä sallia päihteiden käyttöä. Vanhempien tulisi myös valvoa, millaisessa kaveripiirissä lapset viettävät aikaa. Myös vanhempien oma päihteiden käyttö ja ongelmien ylisukupolvisuus tuotiin vastauksissa esiin.

”vanhempien pitäisi olla tietoisia omien lasten toiminnasta.”

”Vanhempien pitäisi lopettaa oman lapsen jumaltaminen ja lopettaa sanoma ”eihän minun lapseni nyt sellaista tekisi” ja pitää lapsista oikeasti huolta”

”Oon huomannut että osa vanhemmista tuntuu olevan okei niiden asioiden kanssa. Olisi hyvä jos vanhemmat estäisi päihteiden käytön”

”Vanhempien pitää olla tarkempia, mut suuri osa vanhemmista on ”hällä väliä” linjalla tiedän monta jotka antaa lastensa käyttää.”

”Vanhempien olla itse käyttämättä.”

”Opetelkaa kasvattamaan lapsia ja auttakaa niitä lapsia joiden perheessä on ongelmia.”

6.2.2 Tieto ja tuki

Keskustelu ja tiedon lisääminen

Toisiksi eniten nuorten vastaukset liittyivät aikuisten kanssa keskusteluun ja tiedon lisäämiseen päihteiden ja tupakkatuotteiden vaikutuksista. Nuorten mielestä vanhempien tulisi keskustella lastensa kanssa asiasta ja kannustaa päihteettömyyteen, mutta myös nuorisotyöntekijöiden toivottiin ottavan päihteet ja tupakkatuotteet puheeksi nuorten kanssa.

”Vanhempien ja asioista pitäisi puhua eikä tukeutua päihteisiin vaan läheisiin ihmisiin.”

”Kaikkien aikuisten. Vanhemmat ovat ehkä joko tietämättömiä tai välinpitämättömiä asiasta. Opettajienkin kuuluisi puhua asiasta ja kouluissa pitäisi enemmän käydä läpi mitä vaikutuksia aineilla on.”

”Uskaltaa puhua vanhemmille ja jos jotain ei tiedä niin uskaltaa kysyä vaikka nuorisotyöntekijältä apua.”

Eniten kuitenkin tuotiin esiin koulun roolia. Nuoret toivoivat enemmän päihteesiin liittyvää opetusta ja keskustelua koulussa, myös nuoremmille kuin 6.-luokalaisille. Nuoret ehdottivat pitkin kouluvuotta toteutettavaa päihdeopetusta sekä toiminnallisia työryhmäpäiviä. Yhtenä keinona nostettiin esiin kokemusasiantuntijoiden tai päihdeongelmaisten kanssa työskentelevien tahojen ottaminen kouluun kertomaan päihdeongelmista, niiden vaikutuksista ja niistä selviämisestä, koska toisen ihmisen tarinan koettiin vetoavan nuoriin teoreettista tietoa paremmin.

”Kaikista näistä pitäisi kertoa ennen kuin kukaan edes harkitsee aloittaa mitään sellaista. Koulussa niistä voitaisiin siis kertoa mielestäni jo 4-luokalla paremmin.”

”Koulussa pitäisi kertoa enemmän haitoista sekä kokemusasiantuntijoiden pitäisi puhua päihhteistä enemmän.”

”Ottamalla esimerkiksi koululle joku kertomaan, jos on ollut ongelmia. Että näkisi ihan selkeästi mitä voi tapahtua ja mitä henkilö on joutunut kokemaan ja hän kertoisi kokemuksesta miten itse selvisi. Uskoisin, että tämä vetoaisi nuoriin paljon paremmin.”

”Enemmän kouluissa opetusta miksi päihhteet on huono juttu. Ei aina riitä et vaan selitetään ”huumeet on paha blabla” vaan käytännössä ja pehmeilemättä kerrotais ja näytettäis miks niitä ei kannata ees kokeilla. Esim. olis paljon kiehtovampaa jos pääsis kuuntelee jonkun entisen addiktiin tai heidän kanssa työskentelevien kokemuksista ja vois kysellä myös. Joskus ala-asteella Mansikkamäen koulussa meille järjestettiin valistavaa opetusta päihhteistä ja se oli tosi hyvin toteutettu. Nähtiin käytännössä miltä päihhteet näyttää, miten pahalta nuuska haisee ja näytettiin aitoja kuvia miltä hampaat näyttää ja tuntuu pitkän käytön jälkeen. Myös monien vuosien tupakkakäytön jälkeen miten eriltä keuhkot tuntuu verrattuna terveisiin keuhkoihin (oli ns. ”mallit/nuket” mitä pysty tarkastella)”

Yksi vastaaja kuitenkin vastusti käytön riskeistä kertomista, koska koki sen mahdollisesti vain lisäävän nuorten kokeilunhaluisuutta.

Mielenterveyspalvelut

Nuorten mielenterveysongelmat nousivat esiin monessa vastauksessa. Osa nuorista koki tämänhetkiset mielenterveyspalvelut riittämättöminä sekä saata-
vuudeltaan että laadultaan. Nuoret näkivät päihteiden käytön yhtenä keinona
paeta tai käsitellä psyykkistä huonovointisuutta. Nuoret kokivat, että avun-
saantia mielenterveysongelmiin tulisi parantaa ja kynnystä hakeutua avun pii-
riin madaltaa.

*”Mielenterveys palvelut ovat aivan liian täynnä ja monikaan tarvit-
seva ei hoitoon pääse ajoissa jonka takia turruttaa oman huonon
olon alkoholiin tai/ja huumeisiin”*

*”Mielestäni apua pitäisi tarjota enemmän tai sitten vain tuoda
apua enemmän esille, että se olisi helpommin lähestyttävää.”*

6.2.3 Sosiaalinen paine

Vapaa-ajanvietto- ja harrastusmahdollisuuksien parantaminen

Yhtenä keinona nähtiin mielekkäät vapaa-ajan aktiviteetit ja oleskelupaikat,
jotta nuoret eivät tekemisen puutteen vuoksi ajautuisi käyttämään päihteitä tai
tupakkatuotteita. Nuoret toivoivat parempia liikuntamahdollisuuksia, nuorille
järjestettyä tekemistä ja tapahtumia sekä turvallisia paikkoja viettää aikaa.
Harrastusmahdollisuuksia toivottiin enemmän ja edullisemmin. Myös kulkemi-
sen helppous harrastustoimintaan julkisilla liikennevälineillä nostettiin esille.

*”Luulen että henkilöt, joilla on edes muutama vapaa-ajan harras-
tus tai meno viikossa eivät todennäköisesti kokeile päihteitä”*

”Keksiä nuorille muuta tekemistä ja turvallisia paikkoja olla.”

*”Kaupunki ei tarjoa tarpeeksi tekemistä, jolloin nuoret alkavat
käyttää alkoholia ja muita päihteitä”*

*” Keksiä nuorille järkevämpää tekemistä vapaa-ajalla, halpoja/il-
maisaa harrastuksia ja jotta harrastusmahdollisuudet olisivat toimi-
via, ne voisi joko järjestää kohtuulliseen aikaan eli ei myöhään il-
lalla tai kuljetusyhteyksien parantaminen.”*

*”nuorille voisi järjestää järelistä tekemistä kuten enemmän nuo-
riso tiloja ettei tarvitsi lähtä kauas, kivoja leirejä, ilmaisia”*

Kaveripaineet ja nuorisokulttuuri

Myös kavereiden ja nuorten keskuudessa vallitsevan kulttuurin vaikutus koettiin suureksi. Vääränlaisen kaveripiirin koettiin helpottavan päihteiden ja tupakatuotteiden hankkimista, erityisesti mikäli kaveripiiriin kuuluu täysi-ikäisiä. Päihteitä tai tupakkatuotteita käyttävien kavereiden koettiin luovan nuorelle paineita ja madaltavan kynnystä kokeilla ja käyttää niitä itsekkin. Myös päihteiden käyttöä ihannoivaa nuorisokulttuuria tulisi muuttaa. Yksi vastaaja totesi, että päihteitä on käytetty samalla tavalla aikuistenkin nuoruudessa ja sen kuuluvan nuoruuteen.

”tutuilta oppii käyttämään ja sit ne liikkuu eteenpäin kun niitä myydään ja ostetaan kavereiltakin.”

”Muutos ei voi lähteä oikein kuin nuorista itsestään. Päihteiden käyttö on vahvasti ryhmäpaineeseen ja kulttuuriin liittyvää, eikä sitä ulkopuolinen taho voi juurikaan mielestäni ohjailta”

”lasten ja nuorten tulisi vaihtaa porukoita”

”Ei saisi olla kaveripaineita”

”Tehdä selväksi ettei se oo cool ja että se on noloa ja että se on hyi yök olkoot.”

Julkinen käyttö

Nuorten mielestä huomiota tulisi kiinnittää myös päihteiden julkiseen käyttöön, jonka koettiin antavan huonoa esimerkkiä. Esimerkiksi tupakoinnille esitettiin perustettavaksi omia paikkoja, jotta tupakkaa ei poltettaisi kävelykaduilla tai talojen ulko-ovien edessä.

”Jos ihmiset eivät käyttäisi päihteitä niin julkisesti kuin nykyään tekevät.”

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää nuorten kokemuksia Kouvolan päihdetilanteesta sekä nuorten näkemyksiä toimista, joilla Kouvolassa tehtävää ehkäisevää päihdetyötä voitaisiin tehostaa ja nuorten päihteiden käyttöä ehkäistä. Vastauksia etsittiin nuorille toteutetun päihdetilannekyselyn avulla, jossa nuoria pyydettiin vastaamaan kysymyksiin viimeisten 12 kuukauden perusteella ja omaa asuinkuntaansa ajatellen.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että nuoret kohtaavat päihtyneitä ihmisiä julkisilla paikoilla ja päihtyneet ihmiset aiheuttavat nuorille sekä häiriötä että pelkoa. Häirintä on ollut verbaalista, mutta osaa nuorista päihtynyt henkilö on häirinnyt fyysisesti, seksuaalisesti, uhkaillut tai lähtenyt seuraamaan. Osalle nuorista päihtynyt henkilö oli tarjonnut alkoholia. Pääsääntöisesti häirintä on tapahtunut Kouvolan tai Kuusankosken keskustassa, mutta havaintoja on myös muualta Kouvola, ja osaa nuorista päihtynyt henkilö on häirinnyt julkisissa kulkuvälineissä. Nuoret voivat siis kohdata päihtyneitä henkilöitä missä tahansa. Lähes puolet nuorista oli kuitenkin sitä mieltä, ettei päihteiden tai käyttö Kouvola ole liiallista.

Tutkimuksen perusteella nuoret ovat nähneet alaikäisten käyttävän pääsääntöisesti alkoholia tai tupakkatuotteita, eniten havaintoja on tehty sähkötupakan käytöstä. Alaikäisten huumausaineiden käyttöä nuoret ovat nähneet selvästi vähemmän. Huoli huumausaineista ja havainnot niiden käytöstä tai hankinnasta alaikäisille ovat nuorten keskuudessa merkittävästi pienempiä kuin alkoholista tai tupakkatuotteista. Nuorilla on enemmän huolta läheisten lääkkeiden väärinkäytöstä kuin huumausaineiden käytöstä, mutta kyseessä olevien läheisten ikä ei kuitenkaan tule tutkimuksessa esiin.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että nuorten keskuudessa käytetään eniten sähkötupakkaa ja tästä nuoret ovat myös eniten huolissaan. Tämä ilmeni sekä kokemuksena sähkötupakan liiallisesta käytöstä Kouvola että nuorten avoimista vastauksista, joissa sähkötupakan käyttöön erityisesti koulussa toivottiin puututtavan. Myös muita tupakkatuotteita ja alkoholia käytetään nuorten keskuudessa ja pieni osa nuorista näyttää tulosten perusteella käyttävän huumausaineita.

Nuoret hankkivat päihteitä ja tupakkatuotteita sosiaalisen median välityksellä, mutta myös vähittäismyynnistä enimmäkseen täysi-ikäisen välittäjän kautta. Osa nuorista saa mahdollisesti myös itse ostettua tuotteita kaupasta toisen henkilöllisyystodistusta lainaamalla tai mikäli myyjä ei tarkista asiakkaan ikää. Saatavuutta rajoitetaan tällä hetkellä alkoholilain ja tupakkalain mukaisilla ikärajovalvonnoilla, ja tämän valvonnan tehostamiselle näyttäisi olevan vielä tarvetta. Nuorilla on kuitenkin monia väyliä hankkia päihteitä ja tupakkatuotteita,

joten saatavuuden rajoittamisen lisäksi tulisi keskittyä vahvistamaan suojaavia tekijöitä sekä nuoren kykyä kieltäytyä päihteistä.

Päihteiden ja tupakkatuotteiden ennaltaehkäisyn kannalta nuoret toivoivat saatavuuden parempaa kontrollia ja valvontaa, sekä aikuisten valveutuneisuutta ja seuraamusten asettamista, mikäli nuori käyttää päihteitä tai tupakkatuotteita. Toimeen tulisi ryhtyä sekä kodin, koulun että virkavallankin puolesta. Myös nuorisotyöntekijöiden, vartijoiden ja muiden aikuisten tulisi valvoa ja puuttua nuorten toimintaan. Nuoret kokivat tarpeelliseksi myös lainsäädännön muuttamista siten, että sähkösavukkeiden ulkonäköä muutettaisiin vähemmän houkuttelevaksi sekä päihteiden ja tupakkatuotteiden ikäraja nostettaisiin nykyisestä. Tällöin juuri täysi-ikäisyyden saavuttaneet eivät voisi välittää näitä tuotteita nuoremmille kavereilleen.

Tutkimus osoittaa, että nuoret kaipaavat enemmän tukea, tietoa ja avointa keskustelua. Tulosten perusteella vain noin puolet nuorista tietää, mistä saa apua päihteiden ja tupakkatuotteiden käytön välttämiseen tai huoleen läheisen päihteiden käytöstä. Nuoret kokivat, että aikuisilta ja ammattilaisilta saatu tuki sekä yhteinen keskustelu ja tiedon lisääminen päihteiden ja tupakkatuotteiden haittavaikutuksista ehkäisisivät nuorten tarvetta ja houkutusta tukeutua niihin. Nuorten tulisi kuitenkin olla helppo lähestyä aikuisia esimerkiksi keskustellakseen päihteiden käytöstä. Tutkimuksen perusteella yli puolelta nuorista ei kuitenkaan ole kysytty nuoren omasta päihteiden tai tupakkatuotteiden käytöstä kodin ulkopuolisen aikuisen toimesta. Suurimmalle osalle nuorista ei siis ole tarjoutunut aikuisen aloitteesta juontuvaa tilaisuutta saada tukea ja keskustella päihteiden käytöstä kahden kesken. Päihteidenkäytön puheeksi ottoa tulisikin lisätä myös kodin ulkopuolella esimerkiksi terveydenhoitajien, kuraattorien ja nuorisotyöntekijöiden toimesta. Nuoret näyttävät kaipaavan tiedon lisäksi enemmän kohtaamista ja matalan kynnyksen tukea.

Vanhemmilta nuoret toivoivat kasvatuksen ja rajojen asettamisen lisäksi enemmän keskustelua ja aitoa kiinnostusta nuoren asioita kohtaan. Vanhempien merkitystä enemmän nuoret kuitenkin nostivat esiin koulun roolia, jossa tulisi kertoa ja käydä avointa keskustelua päihteistä nykyistä useammin ja varhaisemmassa vaiheessa. Nuoret kuitenkin kokivat pelkkää tiedon jakamista tehokkaampana keinona todellisiin kokemuksiin perustuvaa keskustelua ja

konkreettisia esimerkkejä päihteiden ja tupakkatuotteiden aiheuttamista haitoista. Kokemusasiatuntijoiden käyttö nähtiin nuoriin vetoavana keinona kertoa päihteiden vaaroista ja vaikuttaa siten nuorten tekemiin valintoihin.

Yhtenä merkittävänä tekijänä nostettiin esiin myös sosiaalisen ympäristön vaikutteet. Nuoret kokivat kavereiden asettamat paineet ja yhteenkuuluvuuden tunteen saavuttamisen merkittävänä tekijänä päihde- ja tupakkatuotteiden kokeilulle tai käytölle. Myös vanhemmilta ja muilta ihmisiltä saadut vaikutteet ja päihteiden julkinen käyttö nähtiin niin ikään vaikuttavan nuorten päihteiden ja tupakkatuotteiden käyttöön sitä lisäävästi. Tulosten perusteella nuoret kaipaavat muutosta nuorisokulttuuriin, jossa päihteiden ja tupakkatuotteiden käyttö on ihannoitavaa. Tämän lisäksi päihteiden ja tupakkatuotteiden käytön tulisi olla rajoitettua niin kotona kuin julkisilla paikoillakin.

Nuoret toivoivat heille järjestettävien tapahtumien ja tekemistä vapaa-ajalle sekä harrastusmahdollisuuksien parantamista, jotta päihteiden käytölle jäisi vähemmän sijaa. Helposti saavutettavat ja turvalliset nuorisotilat tarjoaisivat nuorille paikan viettää aikaa turvallisen aikuisen läsnä ollessa. Myös julkisten liikennevälineiden toimivuuteen tulisi kiinnittää huomiota, jotta nuoret pääsisivät kulkemaan sujuvasti harrastuksiin ja turvallisiin vapaa-ajanviettopaikkoihin. Lisäksi nuoret toivoivat nuorisotyöntekijöiden jalkautumista nuorten suosimiin ajanviettopaikkoihin, jolloin tarjoutuisi myös mahdollisuus turvallisen aikuisen kanssa käytävään keskusteluun.

Tulosten perusteella yhtenä päihteiden käyttöön ajavana tekijänä nähtiin mielenterveysongelmat, joihin avun saamisen nuoret kokivat haastavana tai riittämättömänä. Mielenterveyspalveluiden ruuhkan vuoksi moni apua tarvitseva ei saa sitä oikea-aikaisesti ja riittävän varhaisessa vaiheessa. Nuorille tulisikin tarjota nykyistä kattavampia ja helpommin saavutettavia mielenterveyspalveluja, jotta nuori ei turvautuisi päihteisiin yrittäessään itse hoitaa psyykkistä pahoinvointiaan.

Tutkimuksen perusteella nuorten päihteiden kokeiluja ja käyttöä voitaisiin siis ehkäistä nykyistä tehokkaammin tiukemmalla valvonnalla ja lainsäädännöllä, avoimella keskustelulla ja tiedonjaolla, helpommin saavutettavilla mielenterveyspalveluilla, nykyistä paremmilla vapaa-ajanviettomahdollisuuksilla sekä vaikuttamalla nuorisokulttuuriin ja aikuisten antamaan malliin. Tarvitaan siis

niitä samoja toimia, joita ehkäisevässä päihdetyössä tällä hetkellä jo toteutetaan. Toimia tulee kuitenkin tehostaa ja niiden kohdentamista tarkastella uudelleen.

8 POHDINTA

Lastensuojelun kentällä olen usein kohdannut päihteillä oireilevia nuoria, joista osa on jo hyvin nuorella iällä sekaantunut mm. huumausaineisiin ja lääkkeiden väärinkäyttöön. Näiden kohtaamisten vuoksi koin ehkäisevään päihdetyöhön liittyvän tutkimuksen puhuttelevaksi ja itselleni merkitykselliseksi. Halusin tehokkaampien keinojen löytämisen lisäksi kasvattaa myös omaa ymmärrystäni aiheen ympäriltä. Tutkimuksen tekeminen on edistänyt omaa ammatillista kasvua sekä lisännyt aihepiiriin liittyvien syy-seuraussuhteiden ymmärrystä. Tämän tutkimustyön myötä koen saaneeni lisää eväitä lastensuojelussa työskentelyyn, päihdehaittojen ehkäisyyn ja päihteillä oireilevien nuorten kohtaamiseen.

Tutkimuksen suunnittelu ja tutkimuskysymysten määrittely herätti jonkin verran epävarmuutta. Tutkimus toteutettiin tavanomaisesta poiketen hieman käänteisessä järjestyksessä, jossa kysely oli olemassa ennen varsinaista ideaa tutkimuksesta. Oma kiinnostukseni painottui päihdehaittojen ennaltaehkäisyyn keinoihin ja tutkimuskysymykset täytyi luoda kyselyssä käytettyjen kysymysten perusteella, mikä asetti tiettyjä reunaehdoja sille, millaista tietoa voidaan etsiä. Tutkimuksen varsinainen suunta oli epävarma aina aineiston haltuun saamiseen asti, koska keinoista ehkäisevän päihdetyön tehostamiseksi kysyttiin vain avoimella kysymyksellä, johon ei kyselyissä yleensä kovin innokkaasti vastata. Aineisto osoittautui kuitenkin kattavaksi ja tutkimus eteni alkuperäisen suunnitelman mukaan.

Myös analysointimenetelmien valinta pohditutti. Monivalintakysymysten analysointimenetelmä oli käytännössä itsestäänselvyys, mutta avoimen kysymyksen vastausten analysointiin oli tarjolla enemmän vartenotettavia vaihtoehtoja. Tässä päädyin käyttämään teemoittelua, vaikka aineiston analysoinnin olisi voinut toteuttaa myös esimerkiksi määrällisellä menetelmällä. Menetelmän valintaan vaikutti nuorten antamien, varsin pitkienkin vastausten lisäksi oma halu käyttää monipuolisemmin menetelmiä ja siten kehittää myös omaa

osaamista. Näin jälkikäteen koen tutkimuksessa käytetyt menetelmävalinnat onnistuneiksi.

Tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli tuottaa tietoa Kouvolan päihdetilanteesta nuorten näkökulmasta. Tähän tavoitteeseen päästiin, sillä tutkimuksen avulla saatiin tietoa sekä nuorten keskuudessa käytettävistä päihteistä että nuorten kokemuksista julkisesta päihteiden käytöstä ja sen lieveilmiöistä. Nuorten julkisilla paikoilla kohtaamat päihtyneet ihmiset tuovat osaltaan päihteitä osaksi tavallista arkea. Tämä voi lisätä nuoren päihdemyönteisyyttä, mikäli päihteet koetaan osaksi jokapäiväistä elämää ja nuori mallintaa ympäristöstä omaan toimintaansa. Toisaalta negatiiviset kokemukset päihtyneistä ihmisistä voivat ajaa nuorta myös vastakkaiseen suuntaan ja vahvistaa nuoren halua pysytellä päihteistä erossa.

Tuloksista nousi esiin erityisesti sähkötupakan suosio nuorten keskuudessa, mikä on linjassa aiemmin samana vuonna tehdyn kouluterveyskyselyn tulosten kanssa (Kouluterveyskyselyn tulokset 2023). Huumausainetilanne sekä Kouvolassa yleisesti että nuorten osalta näyttää tulosten perusteella odotettua paremmalta, ottaen huomioon huumausaineiden helpoksi koetun saatavuuden. Huumausaineita kuitenkin liikkuu jonkin verran myös nuorten keskuudessa ja huumausaineita kokeilevien ja käyttävien nuorten määrä tulee todennäköisesti lisääntymään entisestään, mikäli huumausaineiden suosio jatkaa kasvuaan nuorten pahoinvoinnin rinnalla.

Tutkimuksen toisena tavoitteena oli tuottaa tietoa keinoista, joilla nuorten päihteiden ja tupakkatuotteiden käyttöä voitaisiin ehkäistä nykyistä tehokkaammin. Myös tämä tavoite toteutui. Tähän tutkimuskysymykseen saatujen vastausten perusteella nuoret tarvitsevat nykyistä vaikuttavampaa suojaavien tekijöiden vahvistamista. Vahvistamista vaativat tekijät ovat pääasiassa yhteneväiset UNODC:n (2006, 21) linjaamien suojaavien tekijöiden kanssa, joista on kerrottu tarkemmin kappaleessa 3.2. Mainittakoon kuitenkin, ettei yksikään vastaaja nostanut kiinnostusta kouluun tai koulusta saatavaa positiivista palautetta päihteiden käyttöä ehkäisevänä tekijänä, vaikka näiden tekijöiden merkitys tunnustetaan (THL 2023a; Kosola 2018). Tästä huolimatta tulosten ja teorian tiedon yhteneväisyyden vuoksi voidaan todeta teorian tiedon tukevan tutkimustuloksista saatua tietoa, ja päinvastoin.

Tutkimuksen tulokset ovat myös linjassa muilla hyvinvointialueilla ja kunnissa tehtyjen tutkimusten kanssa. Nuorten toiveet aikuisten läsnäolosta, päihteistä keskustelusta, saatavuuden rajoittamisesta, matalan kynnyksen tuesta sekä turvallisista vapaa-ajanviettotavoista nousivat esiin myös Seinäjoella, Päijät-Hämeessä ja Etelä-Karjalan hyvinvointialueella toteutetuissa päihdetilannekyselyissä (ks. Haavisto 2022; EKHVA 2023; Seinäjoki 2023). Kouvolaalaisilla nuorilla on siis samanlaisia tarpeita, kuin muualla Suomessa asuvilla nuorilla-kin. Tutkimuksen tulokset ennaltaehkäisevien keinojen osalta ovat siis jossain määrin yleistettävissä.

Tutkimusaineiston keräämiseksi valittu Webropol-kysely oli onnistunut valinta. Kysely oli anonymi ja siihen vastaaminen oli nopeaa, mikä madalsi nuorten kynnystä osallistua sekä osaltaan myös mahdollisti arkaluontoistenkin vastausten antamisen. On kuitenkin todennäköistä, että ilman ohjausta vastata kyselyyn koulupäivän aikana, vastaajamäärä olisi merkittävästi pienempi. Onkin tärkeää toteuttaa samanlaista ohjausta myös tulevien päihdetilannekyselyiden yhteydessä.

Vaikka tutkimus onnistui ja tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset, tutkimusaineistossa ilmeni kuitenkin joitain puutteita. Tutkimuksen aineistona käytettiin valmista kyselyaineistoa, mikä ei antanut tutkijalle mahdollisuutta vaikuttaa kysymysten asetteluun. Kysymysten vastausvaihtoehdot olivat myös kovin suppeita, mikä ei tuonut vastauksiin juurikaan hajonnan mahdollisuutta. Tarkemman analyysin kannalta olisi ollut myös mielenkiintoista tarkastella esimerkiksi sukupuolten, ikäryhmien ja oppilaitosten välisiä eroja. Ammatillista oppilaitosta käyvien vastaajien osuus oli varsin vähäinen (8,9 %), ja tilastojen valossa päihteiden ja tupakkatuotteiden kokeilu ja käyttö on yleisempää juuri näillä nuorilla. Olisikin ollut hyödyllistä tarkastella esimerkiksi ammatillista oppilaitosta käyvien nuorten valmiuksia hakea tukea päihteiden käytön ehkäisyyn. Aineiston ollessa valmiin Webropol-raportin muodossa, muuttujia ei kuitenkaan päässyt vaihtamaan.

Tämän lisäksi kyselyssä käsiteltiin lääkkeiden väärinkäyttöä vain yhden kysymyksen yhteydessä, vaikka kyseessä on oman kokemukseni mukaan nuortenkin keskuudessa nouseva trendi, joka kasvattaa suosiotaan vuosi vuodelta.

Kyselyn alussa lääkkeiden väärinkäyttö rajattiin erilleen huumausaineista, joten voidaan olettaa, ettei vastauksissa ole ajateltu lääkkeiden väärinkäyttöä huumausaineiden alle kuuluvaksi. Lääkkeiden väärinkäyttö olisikin ollut syytä tuoda mukaan kysymyksenasetteluun myös muissa kysymyksissä, jotta myöskin tästä ilmiöstä olisi saatu enemmän tietoa.

Tutkimuksen tulokset antavat suuntaviivoja ehkäisevän päihdetyön toteutuksen kehittämiseen. Koska päihteiden käytöllä on haitallisia vaikutuksia niin yksilö- kuin yhteiskunnan tasollakin, näitä haittoja ehkäisemällä tuetaan hyvinvointia ja vähennetään eriarvoistumista (EHYT 2020, 5). Näin ollen tämäkin tutkimuksellinen opinnäytetyö tukee sosiaalista kestäväää kehitystä.

8.1 Toimenpide-ehdotukset toimeksiantajalle

Tutkimuksen perusteella Kouvolassa tulee jatkaa päihteiden käytöltä suojaavien tekijöiden vahvistamista. Erityisesti tulisi tehostaa yhteistyötä koulujen kanssa. Nuorille tulisi järjestää päihdeoppitunteja ja toiminnallisia päihdetilaisuuksia useammalle vuosiluokalle ja useammin, kuin kerran vuodessa. Vastaavien tilaisuuksien järjestämistä alakouluikäisille tulisi myös pohtia. Nuorten esittämä toive kokemusasiantuntijan käytöstä Kouvolassa järjestettävillä päihdeoppitunneilla ja -tilaisuuksissa on myös varteenotettava ajatus. Esimerkiksi Youth Against Drugs -järjestö on käyttänyt kokemusasiantuntijoita jo monta vuotta (YAD 2013).

Koulujen kanssa tehtävän yhteistyön lisäksi Kouvolassa tulisi lisätä myös päihteiden käytön puheeksi ottoa sekä tuoda nykyistä kattavammin nuorille tietoon väyliä, joiden kautta saa matalan kynnyksen tukea päihteiden käyttöön liittyviin huoliin tai ongelmiin. Kymenlaaksossa on vuonna 2023 julkaistu Ota puheeksi -kortit kunta- ja järjestötoimijoiden käytettäväksi, jotka tukevat mm. päihteisiin liittyvän huolen puheeksi ottoa (Ota puheeksi 2023). Nuorten päihteiden käytön puheeksi oton tueksi voisi pohtia vastaavanlaisia, nuorten kanssa työskenteleville suunniteltuja vaihtoehtoja.

8.2 Jatkotutkimus

Tämän tutkimuksen myötä nostettiin esille niitä toimia, joita Kouvolassa tulisi kehittää, jotta nuoret eivät kokeilisi tai käyttäisi päihteitä. Nuoret nostivat esiin

mm. kouluissa pidettävät päihdeoppitunnit sekä toimivana että kehitettävänä menetelmänä. Jatkotutkimusta ajatellen voisi olla kiinnostavaa tutkia tarkemmin nuorten kokemuksia erityisnuorisotyöntekijöiden toteuttaman ehkäisevän päihdetyön menetelmistä, erityisesti koulun kanssa yhteistyössä toteutettavista.

Tutkimuksen tuloksista nousi myös vapaa-ajan merkitys ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta. Näin ollen myös nuorten nykyisiä tapoja viettää vapaa-aikaa olisi hyödyllistä tutkia ja selvittää esimerkiksi nuorille suunnattujen vapaa-ajanviettopaikkojen todellista kysyntää ja tarvetta. Myös nuorten kynnystä hakeutua näihin nuorille suunnattuihin vapaa-ajanviettopaikkoihin olisi hyvä tutkia.

8.3 Opinnäytetyön eettinen tarkastelu ja luotettavuus

Tuomen ja Sarajärven (2018, 150) mukaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistamaan hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu mm. tutkijan rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus niin tutkimustyössä, tulosten dokumentoinnissa ja esittämisessä kuin tutkimuksen arvioinnissakin. Tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmissä tulee myös soveltaa tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia menetelmiä. Lisäksi tutkijan tulee huomioida ja kunnioittaa muiden tutkijoiden työtä ja saavutuksia esitellessään niitä omassa tutkimuksessaan. Tutkimuksen tulee myös olla suunniteltu, toteutettu ja raportoitu yksityiskohtaisesti ja tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaisesti.

Tämä opinnäytetyö noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä hyödyntämällä tieteellisen tutkimuksen menetelmiä sekä vääristelemättömillä ja huolellisesti raportoiduilla tuloksilla. Tutkimuksen toteutus on kuvattu yksityiskohtaisesti ja tutkimuksessa on esitetty perusteita tutkijan tekemille valinnoille ja päätelmille. Lisäksi muiden tutkijoiden esittämiin tuloksiin on viitattu tekstissä asiaankuuluvasti ja selkeästi, lähdeviittausohjeiden mukaisesti. Nämä lisäävät tutkimuksen luotettavuutta. (Kananen 2017, 176–188.)

Kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta lisää Kanasen mukaan riittävän suuri otanta ja vastaajien määrä, joka toteutuu tässä tutkimuksessa 1468 vas-

taajan perusteella. Kanasen mukaan luotettavuutta lisää myös tutkimuksen tulosten, aiemman tutkimuksen ja teoretiedon yhteneväisyys. Tämän tutkimuksen tulokset ovat linjassa aiempien tutkimusten ja aiheeseen liittyvän teorian kanssa, joten tutkimustuloksia voidaan pitää luotettavina.

Tuomen ja Sarajärven (2018, 156) mukaan tutkimusta tehdessä tulee kiinnittää huomiota tutkittavien suojaan. Tutkimukseen osallistuvilla ei saa aiheutua vahinkoa, osallistumisen tulee olla vapaaehtoista eikä heitä saa johtaa harhaan. Tutkimuksessa käsiteltävä aineisto oli kerätty siten, että vastaajien anonymiteetti säilyi alusta alkaen. Tutkimuksessa ei siis vaarannettu vastaajien yksityisyyden suojaa. Tutkimukseen osallistuminen oli myös vastaajille vapaaehtoista. Tutkimusaineiston keruu tapahtui valmiiksi laaditun kyselyn kautta, jolloin tutkija ei myöskään päässyt johdattelemaan tiedonantajien vastauksia. Tutkimus toteutettiin siis eettisesti hyväksyttävällä tavalla.

LÄHTEET

Alkoholilaki 28.12.2017/1102.

Aro, M. 2023. Tupakka ja sairaudet. Duodecim Terveyskirjasto. WWW-dokumentti. Julkaistu 18.4.2023. Saatavissa: <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01066> [viitattu 3.2.2024].

Ehkäisevä päihdetyö. 2023. Nuorten Kouvola. Kouvolan kaupunki. WWW-dokumentti. Päivitetty 23.10.2023. Saatavissa: <https://www.nuortenkouvola.fi/ohjaus-ja-tuki/erityisnuorisoty/ehkaiseva-paihde-tyo/> [viitattu 20.11.2023].

EHYT ry s.a. Tietoa yhdistyksestä. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://ehyt.fi/ehyt-ry/tietoa-yhdistyksesta/> [viitattu 27.11.2023].

EHYT ry. 2020. Kohti yhteisöjen yhteiskuntaa – Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:n strategia 2020. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://ehyt.fi/wp-content/uploads/2020/10/strategia_sahkoiseen_kayttoon_s-1.pdf [viitattu 31.1.2024].

EKHVA. 2023. Päihdetilannekysely 2023. Loppuraportti Etelä-Karjalan kunnissa toteutetusta päihdetilannekyselystä. Etelä-Karjalan hyvinvointialue. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.ekhva.fi/wp-content/uploads/2023/06/Paihdetilannekysely-LOPPURAPORTTI-2023.pdf> [viitattu 30.1.2024].

Fors, R., Heimala, H., Holmila, M., Iivonen, S., Kesänen, M., Markkula, J., Saunio, A-L., Strand, T., Tamminen, I., Tenkanen, T. & Warpenius, K. 2013. Paikallinen alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisy – Käsikirja yhdessä toteutettavaan Pakka-toimintamalliin. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-04-3> [viitattu 20.11.2023].

Haavisto, A-M. 2022. Päihdetilannekysely 2022. Raportti Päijät-Hämeen sekä Myrskylän ja Pukkilan kunnissa toteutetusta Päihdetilannekyselystä. Verson työpapereita 1/2022. Sosiaalialan osaamiskeskus Verso -liikelaitos. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://paijat-sote.fi/wp-content/uploads/2022/11/paihdetilannekyselyraportti-10-11-2022-final-1.pdf> [viitattu 30.1.2024].

Jordan, C.J. & Andersen, S.L. 2016. Sensitive period of substance abuse: Early risk for the transition to dependence. *Developmental Cognitive Neuroscience* 25, 29–44. Verkkojlehti. Saatavissa: <https://doi.org/10.1016/j.dcn.2016.10.004> [viitattu 29.12.2023].

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kosola, S., Niemelä, E. & Niemelä, S. 2018. Päihdekokeilut – normaalia nuoruutta vai alkava häiriö? *Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim* 8, 865–872. Saatavissa: <https://www.duodecimlehti.fi/duo14288> [viitattu 25.12.2023].

Kouluterveyskyselyn tulokset. 2023. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk2> [viitattu 20.11.2023].

Kouvolan hyvinvointisuunnitelma 2023 s.a. Kouvolan kaupunki. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kouvola.fi/wp-content/uploads/2022/06/Hyvinvointisuunnitelma2023.pdf> [viitattu 20.11.2023].

Kykkänen, V. 2019. THL: Kouvolassa käytettiin viime vuonna eniten amfetamiinia Suomessa. Yle. WWW-dokumentti. Julkaistu 14.3.2019. Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-10688543> [viitattu 29.1.2024].

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 24.4.2015/523.

Latvala, J. 2023. Puolustusvoimien upseeri tuomittiin laajassa huumejutussa, jossa Liettuasta johdettu järjestäytynyt rikollisryhmä levitti amfetamiinia ja Subutexia Suomessa. Etelä-Suomen Sanomat. WWW-dokumentti. Julkaistu 19.7.2023. Saatavissa: <https://www.ess.fi/uutissuomalainen/6081126> [viitattu 29.1.2024].

Masalin, S. 2017. Huumemaailman ”kiistaton johtohahmo” käräjillä Kouvolassa – syyttäjä vaatii 13 vuotta vankeutta. Etelä-Saimaa. WWW-dokumentti. Julkaistu 8.12.2027. Saatavissa: <https://www.esaimaa.fi/paikalliset/3819073> [viitattu 29.1.2024].

Mielenterveystalo s.a. Nuorten päihteiden käyttö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/paihteet/nuorten-paihteiden-kaytto> [viitattu 25.12.2023].

NCPC. 2009. School-Based Drug Abuse Prevention: Promising and Successful Programs. National Crime Prevention Centre. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsracs/pblctns/sclbsd-drqbs/sclbsd-drqbs-eng.pdf> [viitattu 29.12.2023].

Normann, M., Odell, H., Tapio, M. & Vuohelainen, E. 2016. Nuorisolan ehkäisevä päihdetyö – hyppää kyytiin! Humanistinen ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-456-239-3> [viitattu 29.12.2023].

Ota puheeksi. 2023. Kunta- ja järjestötoimijoille tueksi päihteiden käytön ja pelaamisen puheeksiottoon. EHYT ry. PDF-Dokumentti. Saatavissa: https://www.kouvola.fi/wp-content/uploads/2023/10/ota_puheeksi-kortit_ky-menlaakso-web.pdf [viitattu 31.1.2024].

Pajala-Kauranen, T. Erityisnuorisotyöntekijä. Sähköpostiviesti 3.1.2024. Kouvolan kaupunki.

Raitasalo, K., Holmila, M. & Jääskeläinen M. 2016. Vanhempien päihdeongelmista aiheutuvat haitat lapselle. Teoksessa Holmila, M., Raitasalo, K. & Tigerstedt, C. (toim.) Sukupolvien sillat ja kasvamisen karikot – vanhemmat, lapset ja alkoholi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. PDF-julkaisu. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-738-1> [viitattu 20.11.2023].

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV – Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2012112210007> [viitattu 20.12.2023].

Seinäjäki. 2023. Päihdetilannekyselyn 2023 koonti. Seinäjäki. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.seinajoki.fi/wp-content/uploads/2023/05/paihdetilannekyselyiden-yhteenveto.pdf> [viitattu 30.1.2024].

Sillanpää, L. 2023. Ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön koordinaattori. Haastattelu 28.11.2023. Kouvolan kaupunki.

Simonen, J., Pirskanen, H., Kataja, K., Holmila, M. & Tigerstedt, C. 2016. Kun vanhempi juo liikaa – nuorten kokemukset ja voimavarat. Teoksessa Holmila, M., Raitasalo, K. & Tigerstedt, C. (toim.) Sukupolvien sillat ja kasvamisen karikot – vanhemmat, lapset ja alkoholi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. PDF-julkaisu. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-738-1> [viitattu 21.11.2023].

STM. 2015. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma: Alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentäminen. Sosiaali- ja terveysministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3746-8> [viitattu 27.11.2023].

STM. 2023. Väliä, sitoudu, suojele. Toimintasuunnitelma päihteillä oireilevien lasten ja nuorten tukemiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023:4. Sosiaali- ja terveysministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7154-7> [viitattu 20.11.2023].

Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2022: Suomalaisten huumekeilut yleistyvät, asenteissa ja mielipiteissä isoja muutoksia. 2023. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023041236168> [viitattu 20.11.2023].

Tapio, M. 2013. Ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön määrittely ja ohjaus – lait, strategiat ja ohjelmat. Teoksessa Kuula, T. & Tapio, M. (toim.) Selkenevää, myötätuulta: ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyö nuorisoalalla. Humanistinen ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-456-162-4> [viitattu 28.11.2023].

THL. 2021. Alkoholi-, tupakka-, huumausaine- ja rahapelitilanne Suomessa: Päihde- ja riippuvuusstrategian taustaselvitys. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-622-0> [viitattu 19.11.2023].

THL. 2023a. Ehkäisevä päihdetyö kouluissa ja oppilaitoksissa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. Päivitetty: 3.1.2023. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihde-tyo/ehkaiseva-paihde-tyo-kouluissa-ja-oppilaitoksissa> [viitattu 27.11.2023].

THL. 2023b. Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2023: Tytöistä yli kolmannes ja pojista joka viides kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi

tai huonoksi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20230913124224> [viitattu 20.11.2023].

Tilastokeskus. 2022. Huumausainekuolemat lisääntyivät vuonna 2021. WWW-dokumentti. Julkaistu 9.12.2022. Saatavissa: <https://www.stat.fi/julkaisu/cl8slomfgpjy0bw7wivrbxpa> [viitattu 3.12.2023].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tupakkalaki 29.6.2016/549.

UNODC. 2006. Monitoring and Evaluating – Youth substance abuse prevention programmes. United Nations Office on Drugs and Crime. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://doi.org/10.18356/55513e0b-en> [viitattu 27.11.2023].

Vilka, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä – Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Warsell, L. & Soikkeli, M. 2013. Laatutähteä kiertämässä – Ehkäisevän päihdetyön laatukäsikirja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-810-0> [viitattu 20.12.2023].

Wing Lo, T., Yeung, J.W.K. & Tam, C.H.L. 2020. Substance Abuse and Public Health: A Multilevel Perspective and Multiple Responses. City University of Hong Kong, Department of Social and Behavioural Sciences. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://doi.org/10.3390/ijerph17072610> [viitattu 29.12.2023].

YAD. 2013. Kokemusasiantuntija antaa tarinalle kasvot. Youth Against Drugs ry. Blogi. Päivitetty 28.1.2013. Saatavissa: <https://yad.fi/blogiartikkeli/kokemusasiantuntija-antaa-tarinalle-kasvot/> [viitattu 31.1.2024].

NUORTEN PÄIHDETILOANNEKYSELY

Kymenlaakson PÄIHDETILOANNEKYSELY

Ota kantaa Kymenlaakson päihdetilanteeseen!

Kyselyllä kartoitetaan kunnan asukkaiden näkemyksiä ja mielipiteitä päihteiden, tupakka- ja nikotiinituotteiden ja rahapelien ehkäisemisen ja niiden aiheuttamien haittojen vähentämisen keinoista. Haluamme tietää mitä erityisiä kehittämisen kohteita, mitkä olisivat mielestänne kaikkein tärkeimpiä toiminnan kohteita ja miten eri ehkäisevän päihdetyön keinoihin suhtaudutaan. Kyselyllä pyrimme parantamaan ehkäisevän päihdetyön suunnittelua ja kehittämistä Kymenlaaksossa

Kyselyyn voit osallistua nimettömästi ja luottamuksellisesti. Tiedotamme saaduista tuloksista, mutta niin että yksittäisten vastaajien vastaukset eivät ole tunnistettavissa. Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin 10 minuuttia.

Jokainen näkemys ja idea on arvokas työmme kehittämisessä. Vastaavanlaisia kyselyjä toteutetaan muillakin paikkakunnilla ja alueilla Suomessa, ja myös kansallinen ehkäisevää päihdetyötä tekevien kehittämisverkosto voi verrata eri alueilla esiin nousevia näkemyksiä.

Tiedonkeruusta vastaa Kymenlaakson hyvinvointialue.

Kiitos, että autat meitä paikallisen ehkäisevän päihdetyön kehittämisessä!

Ohjeet kyselyyn vastaamiseksi

- Kyselyn pakolliset kysymykset on merkitty tähdellä (*).
- Kyselyyn vastataan nimettömästi ja luottamuksellisesti, eli yksittäisten vastaajien henkilöllisyys ei tule ilmi.
- Kun vastaat kysymyksiin, mieti tilannetta sillä paikkakunnalla, jolla asut.
- Kun kyselyssä kysytään tupakka- ja nikotiinituotteista, tarkoitetaan savukkeita, nuuskaa ja sähkösavukkeita.
- Rahapeleillä tarkoitetaan kaikkea sellaista pelaamista, jossa voitto tai tappio on rahaa tai rahan arvoista. Rahapeleihin luetaan siis niin rahapeliautomaatit kuin myös esimerkiksi raha-arvat, lotto ja muut kuponkipelit.
- Huumausaineilla tarkoitetaan kyselyssä kaikkia päihtymistarkoituksessa käytettyjä laittomia huumausaineita/huumeita ja valmisteita, ei lääkkeiden väärinkäyttöä.
- Lääkkeiden väärinkäytöllä tarkoitetaan lääkkeiden käyttöä päihtymistarkoituksessa mahdollisen reseptin vastaisesti.

Taustatiedot

Taustatiedot

Mikä on sukupuolesi? *

- Poika
- Tyttö
- Muu
- En halua kertoa

Minkä ikäinen olet vuoden 2023 lopussa? *

- 13 vuotta
- 14 vuotta
- 15 vuotta
- 16 vuotta
- 17 vuotta
- 18 vuotta

Missä käyt koulua / opiskelet tällä hetkellä? *

- Peruskoulussa
- Lukiossa
- Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa
- Jossain muualla
- En opiskele tällä hetkellä

Missä asut? *

- Hamina
- Kotka
- Kouvola

- Miehikkälä
- Pyhtää
- Virolahti

Nuorten päihdetilannekysely

Kun vastaat seuraaviin kysymyksiin, mieti tilannetta asuinkunnassasi ja vastaa siellä viimeisen 12 kuukauden aikana kokemasi ja näkemäsi mukaan.

Käytetäänkö siellä missä asut mielestäsi liikaa....

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
alkoholia?	☐	☐	☐
tupakkaa?	☐	☐	☐
nuuskaa tai nikotiinipusseja?	☐	☐	☐
sähkösavukkeita (vapeja)?	☐	☐	☐
kannabista?	☐	☐	☐
muita huumausaineita?	☐	☐	☐
rahapelejä?	☐	☐	☐

Oletko nähnyt, että alaikäiset olisivat asuinkunnassasi **käyttäneet** viimeisen 12 kuukauden aikana...

	Kyllä	En	En osaa sanoa
alkoholia?	☐	☐	☐
savukkeita?	☐	☐	☐
nuuskaa tai nikotiinipusseja?	☐	☐	☐
sähkösavukkeita (vapeja)?	☐	☐	☐
kannabista?	☐	☐	☐
muita huumausaineita?	☐	☐	☐
rahapelejä?	☐	☐	☐

Oletko nähnyt, että asuinkunnassasi alaikäisille **olisi myyty kaupassa, kioskissa tai huoltoasemalla** viimeisen 12 kuukauden aikana...

	Kyllä	En	En osaa sanoa
alkoholia?	☐	☐	☐
savukkeita?	☐	☐	☐
sähkösavukkeita (vapeja)?	☐	☐	☐
nikotiininuuskaa?	☐	☐	☐
rahapelejä?	☐	☐	☐

Oletko nähnyt, että joku asuinkunnassasi olisi **hankkinut** alaikäisille viimeisen 12 kuukauden aikana...

	Kyllä	En	En osaa sanoa
alkoholia?	☐	☐	☐
savukkeita?	☐	☐	☐
sähkösavukkeita (vapeja)?	☐	☐	☐
nikotiinipusseja?	☐	☐	☐
nuuskaa?	☐	☐	☐
kannabista?	☐	☐	☐
muita huumausaineita?	☐	☐	☐

Oletko viimeisen 12 kuukauden aikana **pelännyt** kadulla tai muulla julkisella paikalla kohtaamiasi **päihtyneitä henkilöitä**?

- Kyllä
 En

Oletko ollut huolissasi viimeisen 12 kuukauden aikana sinulle läheisen ihmisen (esim. äidin, isän, isovanhempien, sisarusten, kavereiden)...

	Kyllä	En	En osaa sanoa
alkoholinkäytöstä?	☐	☐	☐
tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä?	☐	☐	☐
kannabiksen käytöstä?	☐	☐	☐
muiden huumausaineiden käytöstä?	☐	☐	☐
lääkkeiden väärinkäytöstä?	☐	☐	☐
rahapelaamisesta?	☐	☐	☐

Onko sinulta viimeisen 12 kuukauden aikana **joku kodin ulkopuolinen aikuinen** (esim. opettaja, terveydenhoitaja, nuorisotyöntekijä) kysynyt, **oletko joskus kokeillut tai käyttänyt...**

	Kyllä	En	En osaa sanoa
alkoholia?	☐	☐	☐
savukkeita?	☐	☐	☐
sähkösavukkeita (vapeja)?	☐	☐	☐
nuuskaa tai nikotiinipusseja?	☐	☐	☐
kannabista?	☐	☐	☐
muita huumausaineita?	☐	☐	☐
rahapelejä?	☐	☐	☐

Tiedätkö mistä ikäisesi saa apua tai tukea...

	Kyllä	En	En osaa sanoa
ettei käyttäisi alkoholia?	☐	☐	☐
ettei käyttäisi tupakka- ja nikotiinituotteita?	☐	☐	☐
ettei käyttäisi huumausaineita?	☐	☐	☐
ettei pelaisi rahapelejä?	☐	☐	☐
mikäli olisi huolissaan läheistensä päihteiden käytöstä?	☐	☐	☐

Lopuksi kysymme vielä ajatuksiasi keinoista ehkäistä alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden ja huumausaineiden käyttöä sekä rahapelaamista. Tällöin yritetään vaikuttaa tietoihin ja asenteisiin sekä yritetään luoda kaikille sellaiset turvalliset olot, ettei kukaan tuntisi tarvetta käyttää tai ajautuisi käyttämään.

Mitä asuinpaikassasi kannattaisi tehdä, että lapset ja nuoret eivät kokeilisi tai alkaisi käyttää alkoholia, tupakka- ja nikotiinituotteita tai huumausaineita tai pelaisi rahapelejä? Kenen pitäisi tehdä jotain? **Kerro esimerkkejä, mitä pitäisi tehdä tai mikä auttaisi.**

Jos kyselyn aiheet jäivät mietityttämään, niin voit jutella niistä esimerkiksi vanhempiesi, koulusi tai oppilaitoksesi aikuisten tai nuorisotyöntekijöiden kanssa. Aina voit myös jutella esimerkiksi MLL:n Lasten ja nuorten puhelimessa tai chatissa.

Kiitos jo etukäteen osallistumisesta. Vastauksesi on meille tärkeä!